

Književna ispitna djela za školski esej u školskoj godini 2018./2019. za osnovnu razinu ispita jesu:

- 1. Dostojevski, Fjodor Mihajlović: Zločin i kazna**
- 2. Hrvatsko pjesništvo (Dobriša Cesarić, Antun Gustav Matoš)**
- 3. Ibsen, Henrik: Nora**
- 4. Kovačić, Ante: U registraturi**
- 5. Krleža, Miroslav: Gospoda Glembajevi**
- 6. Novak, Vjenceslav: Posljednji Stipančići**
- 7. Shakespeare, William: Hamlet**
- 8. Sofoklo: Antigona.**

Bez obzira na vrstu eseja uz polazni tekst s popisa ispitnih djela u ispitu može biti zadan i neknjiževni tekst ili književni tekst koji nije naveden u popisu književnih ispitnih djela za školski esej.

Književnost i jezik

Drugom ispitnom cjelinom ispituju se razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska, književnopovijesna i jezična znanja.

Književnost

Od pristupnika se očekuje da može:

- razumjeti književnopovijesna obilježja književnih tekstova
- razlikovati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove
- razumjeti književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike poetike) u kronološkome slijedu
- razumjeti književnopovijesna razdoblja svjetske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i) u kronološkome slijedu.

Razumjeti i interpretirati sljedeća književna djela:

- Biblija
- Homer, Ilijada
- Eshil, Okovani Prometej
- Sofoklo, Antigona
- Plaut, Škrtac
- Baščanska ploča

- Alighieri, Dante: Božanstvena komedija, Pakao
- Boccaccio, Giovanni: Dekameron
- Petrarca, Francesco: Kanconijer
- Shakespeare, William: Hamlet
- Cervantes, Miguel de: Don Quijote
- Marulić, Marko: Judita
- hrvatska petrarkistička lirika (Šiško Menčetić, Džore Držić i Hanibal Lucić)
- Držić, Marin: Dundo Maroje
- Gundulić, Ivan: Suze sina razmetnoga, Dubravka
- Bunić Vučić, Ivan: Plandovanja
- Goethe, Johann Wolfgang: Patnje mladoga Werthera
- Preradović, Petar, pjesme
- Mažuranić, Ivan: Smrt Smail-age Čengića
- Šenoa, August: Zlatarovo zlato
- Balzac, Honoré de: Otac Goriot
- Mihajlović Dostojevski, Fjodor: Zločin i kazna
- Kovačić, Ante: U registraturi
- Novak, Vjenceslav: Posljednji Stipančići
- Kranjčević, Silvije Strahimir, pjesme
- Baudelaire, Charles: Cvjetovi zla
- Ibsen, Henrik: Nora
- Leskovar, Janko: Misao na vječnost
- Matoš, Antun Gustav, pjesme
- Vidrić, Vladimir, pjesme
- Šimunović, Dinko: Duga
- Kozarac, Ivan: Đuka Begović
- Proust, Marcel: Combray
- Šimić, Antun Branko, pjesme
- Krleža, Miroslav: Gospoda Glembajevi, Povratak Filipa Latinovicza, pjesme
- Andrić, Ivo: Prokleta avlja
- Brecht, Bertolt: Majka Hrabrost i njezina djeca
- Ujević, Tin, pjesme
- Cesarić, Dobriša, pjesme
- Tadijanović, Dragutin, pjesme
- Marinković, Ranko: Kiklop
- Kaštelan, Jure, pjesme

- Parun, Vesna, pjesme
- Pupačić, Josip, pjesme
- Slamnig, Ivan, pjesme
- Mihalić, Slavko, pjesme
- Brešan, Ivo: Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja.

Jezik

Od pristupnika se očekuje da može:

- poznavati pravopisnu normu hrvatskoga standardnog jezika
- poznavati osnovne jezikoslovne pojmove iz područja fonetike, fonologije, morfologije, sintakse i leksikologije
- prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnog jezika, tj. glasove, slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu
- razumjeti glasovne promjene
- prepoznati osnovna obilježja čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja
- razumjeti vrste morfema i morfemsku analizu
- razumjeti gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi
- poznavati nepromjenjive vrste riječi
- razumjeti tipove odnosa među sastavnicama sintagma
- razumjeti gramatičko rečenično ustrojstvo
- razumjeti vrste nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica
- razumjeti leksičko-semantičke odnose
- razumjeti značenje frazema u hrvatskome jeziku
- razumjeti jezično posuđivanje
- razumjeti funkcionalne stilove hrvatskoga standardnog jezika
- razumjeti strukturu rječnika i leksikografske jedinice
- razumjeti i poznavati povijesni razvitak hrvatskoga jezika.

2.3. Struktura ispita

Prva ispitna cjelina (Školski esej) ima 1/3 udjela u ukupnome udjelu ispita, a druga ispitna cjelina (Književnost i jezik) ima 2/3 udjela u ukupnome udjelu ispita. Pristupnik mora pristupiti i prvomu i drugomu dijelu ispita. Ocjena u ispitu državne mature iz Hrvatskoga jezika izvodi se na temelju zbroja bodova postignutih u obama dijelovima ispita.

Struktura ispita iz Hrvatskoga jezika na osnovnoj razini:

1. Školski esej 160 minuta 1/3 kemijska olovka kojom se piše plavom ili crnom bojom
2. Književnost i jezik 100 minuta 2/3 kemijska olovka kojom se piše plavom ili crnom bojom

LIRIKA(„lyra” - starogrčko glazbalo uz čiju su se pratnju izvodile pjesme)

- najstariji književni rod
- obilježja lirike: 1.) subjektivnost (*pjesnik iznosi ono što osjeća*)
2.) pisana je u stihovima
3.) iznosi misli i osjećaje
4.) kratkoća
5.) bogata je pjesničkim slikama, motivima, stilskim sredstvima
- prema temi lirka se dijeli na:
 - 1 .misaonu (D.Cesarić “Pjesma mrtvog pjesnika”)
 2. socijalnu (D.Cesarić “Vagonaši”)
 3. ljubavnu (J.Pupačić “Zaljubljen u ljubav”)
 4. domoljubnu (P.Preradović “Rodu o jezku”)
 5. religioznu (N.Šop “Kuda bih vodio Isusa”)
 6. pejzažnu (A.G.Matoš “Jesenje veče”)
- prema tradicionalnim oblicima lirika se dijeli na:
 - 1.) himnu
 - 2.) odu (P.Preradović “Rodu o jeziku”)
 - 3.) ditiramb (V.Nazor “Cvrčak”)
 - 4.) epigram (A.Šenoa “Mom stolu”)
 - 5.) epitaf (“Zapis o zemljii”)
 - 6.) elegiju (S.S.Kranjčević “Iseljenik”)
- sredstvo izraza je STIH (misaono-ritmička cjelina)
- stih može biti: vezani i sloboden
- vezani stih ima rimu (rima - glasovno podudaranje slogova na kraju stihova)
- rima se još naziva SROK ili SLIK
- rima može biti: parna (aa bb cc) nagomilana (aaa)
unakrsna (abab) isprekidana (abcb)
obgrljena (abba) trostruka (aaa bbb)
- više stihova čine KITICU ili STROFU (skupina stihova povezanih istom misli i osjećajem)
- strofe se razlikuju prema broju stihova: distih ili dvostih (strofa od 2 stiha); tercet ili tercina (od 3 stiha); katren ili katrena (od 4 stiha) pentastih (strofa o 5 stihova); sestina (strofa od 6 stihova) ...

EPIKA (grč. riječ “*ephos*” – riječ)

- javlja se odmah poslije lirskog književnog roda, odnosno u vrijeme formiranja prvih država
- predmet epskog književnog roda je neki događaj koji može imati kraći ili duži vijek trajanja
- obilježja epike: 1.) iznosi događaje
2.) objektivna je
3.) služi se pri povijedanjem i opisivanjem

- epski književni rod dijelimo na:
 1. epsko-lirske vrste (romanca, balada, poema)

- 2. epsko pjesništvo – djela pisana u stihovima

*dijeli na: - epsku pjesmu (kraće djelo u stihovima)
- ep (opširnije djelo u stihovima)
- epopeju (opširnije djelo koje opisuje događaje važne za jedan narod)

- 3. prozu - djela pisana slobodnom rečenicom

* proza se dijeli na: a) jednostavne oblike – mit, vic, bajka, basna, legenda, zagonetka, poslovica
b) složene oblike : 1.) **novela** (kraća prozna vrsta koja opisuje neki zanimljiv i neobičan događaj)
- utemeljitelj novele: tal. pisac Giovanni Boccaccio [Đovani Bokač]

- 2.) pripovijetka** - srednje duga pripovjedna vrsta, opsegom veća od novele, a manja od romana (veći broj likova i događaja)
- 3.) roman** (najopširnija prozna vrsta)
- vrste: ljubavni, povijesni, kriminalistički, psihološki, socijalni)
-

DRAMSKI KNJIŽEVNI ROD (grč. drama – radnja)

- obilježja drame:
 - 1.) namijenjena je izvođenju na pozornici
 - 2.) dramski tekst je pisan u obliku dijaloga
 - 3.) sastavni dio dramskog teksta – didaskalije
 - 4.) radnja je utemeljena na dramskom sukobu
- dramski knjiž. rod dijelimo na:
 - 1. tragediju
 - 2. komediju
 - 3. dramu u užem smislu

1. TRAGEDIJA - dramska vrsta u kojoj glavni lik smrtno stradava

- naziv: grč. "tragos" – jarac (ljudi su prinosili jarca bogu Dionizu, a i sami su bili obučeni u jareću kožu)
- razvila se iz obreda posvećenih bogu Dionizu (bog obilja, vina, radošću)
- radnja prvih tragedija bila je vrlo razvučena, pa su tragedije trajale po nekoliko dana
- grč. filozof Aristotel - tragedija kod gledatelja mora izazvati strah i sažaljenje, te da se na taj način pročišćuju osjećaji (katarza)
- opće značajke tragedije su:
 - a) tragični junak – gl.lik koji smrtno stradava
 - b) tragični sukob – gl. lik se sukobljava sa ostalim likovima
 - c) tragična krivnja – razlog sukoba s okolinom
 - d) tragični završetak- smrt glavnoga lika

2. KOMEDIJA – dramska vrsta koja se odlikuje smiješnim sadržajem

- javlja se paralelno s tragedijom
- naziv: grč. "komos" – komičan, smiješan
- ljudi su poslije svečanosti u čast boga Dioniza odlazili u gostionice i tu ismijavali svoje bližnje (u početku – fizičke mane, kasnije – karakterne mane)

3. DRAMA U UŽEM SMISLU – spoj komedije i tragedije

- najmlađa dramska vrsta
 - tematika drame je sukob pojedinca s okolinom, ali bez smrtnih posljedica
 - obrađuju se teme iz svih područja života
 - sredstvo izraza: dijalog i monolog
- dramska radnja se dijeli na:
- 1. uvod (eksponicija)
 - 2. zaplet
 - 3. vrhunac (kulminacija)
 - 4. obrat
 - 5. rasplet

1.Biblija ili Sveti pismo – temelj svjetske književnosti; najčitanija knjiga (grč. *biblia* – knjižica)

- dijeli se na:
 - 1.) *Stari zavjet* – (46 knjiga) obuhvaća religijske i svjetovne tekstove iz stare hebrejske književnosti
 - dijeli se na:
 - 1. *Petoknjizje*
 - 2. *Povijesne, mudrosne, proročke knjige*
 - 3. *Psalme (pjesme za pjevanje)*
 - pisan hebrejskim jezikom
 - zajednička baština Židova i kršćana
 - 2.) *Novi zavjet* – (27 knjiga) obuhvaća vrijeme Isusa Krista
 - dijeli se na:
 - 1. *Evangelja*
 - 2. *Djela apostolska*

3. Poslanice
4. Otkrivenja

- pisan grčkim jezikom
- prihvaćaju ga samo kršćani
- mnogi su biblijski likovi puno puta obradivani: Kain i Abel, Samson i Dalila, Mojsije, Judita
- prvi cijeloviti prijevod Biblije na hrv. jezik načinio je Matija Petar Katančić 1831.g.

KLASIČNA KNJIŽEVNOST

HOMER „ILIJADA“

- grčki pjesnik; živio u 8. st. pr. Krista
- najznačajnija djela: **”Ilijada“** i **”Odisaja“**
- vrsta pjesme: **epopeja** – opširnije djelo u stihovima koje opisuje događaje važne za jedan narod
- naziv: po gradu **Iliju** (drugo ime za Troju)
- podijeljena u 24 pjevanja
- Homer opisuje posljednju godinu ratovanja
- radnja Ilijade traje 51 dan
- stih: **heksametar** (stih od 6 stopa)
- **tema: grčko-trojanski rat**
- **povod ratu:** trojanski kraljević Paris oteo je lijepu Helenu, ženu grč. kralja Menelaja koji kreće u opsadu Troje (trajala punih 10 godina)
- **likovi:**

ljudi	bogovi
Ahilej - najveći grč. junak, Zeusov miljenik <ul style="list-style-type: none">- Pelejev i Tetidin sin- sin božice i smrtnika- povlači se iz rata (Agamemnon mu otima ropkinju Briseidu)- bez njegove se pomoći Troja ne može osvojiti<ul style="list-style-type: none">- Ahilova peta – metafora za nečiju slabu točku	Apolon – sin Zeusa i Lete <ul style="list-style-type: none">- bog svjetlosti i ljepote- na strani Trojnaca
Agamemnon - Atrejev sin, Menelajev brat <ul style="list-style-type: none">- zapovjednik grč. vojske pod Trojom	Atena – Zeusova kći <ul style="list-style-type: none">- Ahilejeva zaštitnica
Paris i Hektor – Trojanci, Prijamovi sinovi	Hera - Zeusova žena i sestra <ul style="list-style-type: none">- zaštitnica braka i obitelji
Patroklo - Ahilejev rođak i najbolji prijatelj <ul style="list-style-type: none">- ubija ga Hektor	Zeus – vrhovni gospodar neba i zemlje
	Hefest - Zeusov sin <ul style="list-style-type: none">- bog vatre i kovačkog zanata

Ahilejeva ljutnja pokretač je cijele epopeje:

- 1.) na Agamemnona – odustaje od borbe
- 2.) na Hektora – zbog osvete vraća se u borbu

➤ Epska tehnika:

- je način oblikovanja zbivanja u epopeji
- čine je:
 - 1. invokacija** – pjesnik zaziva bogove ili muze tražeći nadahnuće za pisanje djela
 - 2. in medias res** (u središte zbivanja) – bez uvoda u radnju
 - 3. retardacija** – usporavanje glavne radnje umetanjem niza sporednih radnji (ponavljanja riječi, izraza ili situacija, digresije, epizode)

Eshil “Okovani Prometej”

- tvorac klasične grč. tragedije (uveo je drugog glumca i time smanjio ulogu kora)
 - tragedija
 - podloga tragedije: mit o bogu Prometeju i njegovu stradanju
 - gl. lik = Prometej koji je s Olimpa ukrao vatru i darovao je ljudima, te zbog toga biva kažnen
 - tema: borba između tiranije i pravde
 - likovi: Prometej („onaj koji se brine“) – Titan (div), sin Titana Japeta i božice Temide; hrabar, odlučan, nepokolebljiv
 - simbol čovjekove pobune i otpora protiv tiranije
 - odlučio se suprotstaviti Zeusu – pomogao je ljudima
 - biva kažnen: prikovan je za stijenu
 - Hefest – bog vatre i kovačkog umijeća
 - Sila i Vlast – sluge Hefestove
 - Hermo – Zeusov sin, glasnik
 - Okean – Titan, gospodar svih voda ; Okeanide – Okeanove kćeri
 - Zeus - tiranin, nezahvalan, osvetoljubiv, srušio oca Kronsu s prijestolja
 - želi uništiti ljudski rod kako bi ih zamijenio novim pokoljenjem
 - na kraju postaje pravedan
 - kada je Zeus odlučio uništiti ljudski rod, Prometej mu se suprotstavio: ukrao vatru s Olimpa i darovao je ljudima kako bi im omogućio napredak
 - omogućio je čovjeku ljepši i bolji život: naučio ih je graditi kuće, ploviti, orati zemlju, pisati i računati, oduzeo im je mogućnost da naslute kada će umrijeti, u dušu im je ulio nadu...
 - zbog neposluha biva kažnen – Sila, Vlast i Hefest prikivaju ga za stijenu Kavkaz
 - mirno podnosi svoju kaznu jer je znao da Zeusova vlast neće vječno trajati (majka mu je odala tajnu: Zeusa će svrgnuti vlastiti sin)
 - Prometej ne želi odati tajnu – osuđen na novu kaznu: orao mu svaki dan dolazi kljucati jetru koja bi noću opet izrasla
 - dosljedan je u svojoj borbi protiv Zeusa, ne odaje tajnu te ga Zeus zajedno sa stijenom bacu u Tartar (dubok i taman prostor ispod zemlje)
-

SOFOKLO “ANTIGONA”

- najveći grčki tragičar
- tragedija u 7 činova
- vrijeme radnje: 444. pr. Krista;
- mjesto radnje: Teba
- tema: sukob pojedinca (Antigone) i vlasti (Kreonta)
- likovi: **ANTIGONA** - Edipova kći (Edip - bivši kralj Tebe koji se nakon osobne tragedije oslijepio i otišao iz Tebe), odvažna, hrabra, suprotstavila se vlasti
 - prati ju očevo prokletstvo (Edip je u neznanju ubio vlastitog oca Laja i oženio se vlastitom majkom)
 - pokopala je brata Polinika iako je Kreont zabranio njegov pokop
 - sestrinska ljubav i religiozna obveza (pokojnika se mora prekriti zemljom kako bi mu duša našla mir u podzemnom svijetu - Hadu) ne dopuštaju joj da bratovo tijelo ostavi divljim psima
 - njena propast je neizbjegljiva: ako ne sahrani brata, krši božanski zakon, a ako ga sahrani, krši ljudski
 - kazna koja slijedi: živu su je zatvorili u kraljevsku grobnicu
 - na kraju si oduzima život kako bi si prikratila muke

KREONT - tebanski kralj, Antigonin ujak, tiranin

- izdaje naredbu da će onaj tko sahrani Polinika biti osuđen na smrt (Polnik se borio protiv Tebe)

IZMENA - Antigonina sestra, plaha, mirna, pokorava se Kreontovoj naredbi

HEMON - Kreontov sin, Antigonin zaručnik

- pokušava spasiti Antigonu, no pronađeni je mrtvu
- u očajanju oduzima si život

EURIDIKA - Kreontova žena, ubija se saznavši za tragičnu sinovu smrt

ETEOKLO I POLINIK - Antigonina i Izmenina braća, pogibaju u borbi za prijestolje

TIRESIJE – tebanski prorok, proriče Kreontu tragediju

- tragediju pokreće sukob između Antigone i Kreonta - imaju različit sustav vrijednosti:

ANTIGONA

1. važniji joj je božanski zakon
(time krši zemaljski zakon)
2. na prvom mjestu joj je obitelj
(ljubav prema bratu)
3. vodi je ljubav

KREONT

1. važniji mu je zemaljski zakon
(time krši božanski zakon)
 2. na prvom mjestu mu je domovina
(mržnja prema neprijatelju)
 3. vodi ga mržnja
-

Plaut „Škrtac“

- komedija
- tema: škrrost starog Eukliona
- likovi: Euklion – škrtac, opsjednut novcem, sebičan
 - novac mu je važniji od vlastite kćeri
 - živi u stalnom strahu da će ga netko pokrasti
 - gubitak novaca za njega je jednak smrti
- Fedra – njegova kći, zaljubljena u Likonida
- Megador – stari susjed, bogataš
- Likonid – Megadorov nećak, zaljubljen u Fedru
- Stafila – stara sluškinja u Euklionovoju kući
- Stobil – Megadorov sluga

- cijela komedija vezana je uz Eukliona i njegovu “lončiću” sa zlatom
 - iako bogat, živi kao najveći siromah i u vječitom strahu da će ga netko pokrasti
 - svoju kćerku Fedru odlučio je udati za bogatog Megadora jer on ne traži miraz
 - ne mari za njezine osjećaje prema Megadorovom nećaku Likonidu
 - Megador prepusta Fedru svom nećaku jer djevojka s njim očekuje dijete
 - između Eukliona i Likonida dolazi do nesporazuma – mladić, ne znaajući da je u međuvremenu nestao lončić sa zlatom, moli za oprost, što Eukliona navodi na to da je on ukrao njegovo zlato
 - zlato je ukrao Megadorov sluga Stobil
- ova Plautova komedija nadahnula je mnoge pisce, među ostalima Marina Držića za njegovu komediju “Skup” i Moliera [Molijera] za njegovu komediju “Škrtac”
-

HRVATSKA SREDNJOVJEKOVNA KNJIŽEVNOST

Bašćanska ploča

- kamena ploča ispisana glagoljicom (prijeđelaz iz oble u uglatu)
- nastala je oko 1100. g.
- 1. veći tekst pisan na hrvatskom jeziku
- izrađena je od bijelog vapnenca (1m x 2m)
- ime je dobila po mjestu gdje je pronađena – Baška na otoku Krku (bila je sastavni dio poda crkve sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške)
- prvotna namjena – služila je kao pregrada između svećenstva i prostora za puk
- sadrži zapis o darovanju zemljišta i gradnji crkve (darovnica)
- zapis je raspoređen u 13 redaka; započinje invokacijom
- možemo ga podijeliti na tri dijela:
 - 1.) dio - opat Držića utvrđuje da je kralj Zvonimir darovao “ledinu” za izgradnju crkve sv. Lucije

- navodi svjedoke: Desimir, Martin, Pribineg, Jakov
 - 2.) dio - opat Dobrovit izjavljuje da je sa svojih devetoro svećenika sagradio crkvu sv. Lucije u vrijeme kneza Kosmata
 - 3.) dio - govori da je samostan sv. Nikole u Otočcu bio u zajednici s crkvom sv. Lucije
- višestruko značenje Baščanske ploče:
- 1.) **jezično** – prvi cjelovito sačuvani spomenik na narodnom jeziku
 - 2.) **književno** – prvi književno organizirani tekst kojim počinje hrv. književnost
 - 3.) **povijesno** – prvi puta je na hrv. jeziku zabilježeno vladarevo ime
 - 4.) **pravno** – darovnica – kralj Zvonimir darovao je zemljiste samostanu sv. Lucije
- od 1934. Baščanska ploča nalazi se u predvorju HAZU-a Zagrebu
-

PREDRENESANSA I HUMANIZAM

Giovanni Boccaccio [Đovani Bokačo] „Dekameron”

- grč. deka hemeron – deset dana
 - talijanski književnik; začetnik moderne novele
 - zbirka od 100 novela
 - u uvodu Boccaccio nam otkriva razloge nastanka zbirke: za vrijeme kuge u Firenci 1348.g. sedam djevojaka i tri mladića pobegli su na imanje nedaleko od Firence
 - tu su svaki dan, osim petka i subote, pričali po jednu priču
 - na tom su seoskom imanju proveli dva tjedna u plesu, pjevanju i pričanju
 - Boccaccio je te njihove priče prenio u zbirku Decameron
 - teme: 1. dan – nema određene teme
 - 2. dan – govori se o hirovima Fortune (promjenjivosti sreće)
 - 3. dan – o ostvarenim ljubavnim željama
 - 4. dan – o tragičnim ljubavima
 - 5. dan – o ljubavima koje nakon mnoštvo prepreka završavaju sretno
 - 6. dan – o duhovitim odgovorima
 - 7. dan – o podvalama žena na račun glupih muževa
 - 8. dan – o podvalama u kojima stradaju glupaci
 - 9. dan – nema određene teme
 - 10. dan – o velikim i plemenitim djelima
 - **obilježja Boccacciovog stvaranja:** slobodno prikazivanje životnih užitaka, razotkrivanje ljudskih mana, poroka i lažnog morala.
 - **stilske značajke** - realističko pripovijedanje
 - psihološka karakterizacija likova
 - jednostavan i razumljiv izraz
 - humor
 - novele završavaju poantom
-

Dante Alighieri [Aligijeri] „Božanstvena komedija” - „Pakao”

- talijanski pjesnik, pjesnik novoga doba, kritičar svoga vremena
- najznačajnije djelo: “Božanstvena komedija” (1307. – 1321.)
- inspiracija: nesretna ljubav prema Beatrice
- naziv: komedija - djelo u stihovima koje započinje tužno, a završava sretno;
 - atribut “božanstvena” dobiva u 16.st. – ukazuje na vrijednost djela

- spjev je podijeljen na tri dijela: 1. Pakao (33 pjevanja + uvod)
 - 2. Čistilište (33)
 - 3. Raj (33)
- Pakao – Dante opisuje zamišljeni trodnevni put (uvodi nas u zagrobni svijet)
- natpis na ulasku u pakao : „*Napustite svaku nadu vi koji ulazite.*“
- simbolika likova: Dante – grješan život
 - Vergilije – razum (vodi ga kroz pakao i čistilište)
 - Beatrice – simbol milosti i dobrote (vodi ga kroz raj)
- pakao ima oblik lijevka koji je podijeljen u 9 krugova (podijeljeni prema težini grijeha)
- u krugove Dante smješta povijesne ličnosti, ali i svoje suvremenike razotkrivajući njihove strasti i poroke
- stih: rimovani jedanaesterac
- jezik: narodni (firentinsko narječe)

❖ Dante u ovom svom djelu ne prikazuje samo kritiku ljudskih poroka i mana, nego i uzdizanje čovjeka iznad svojih grijeha do idealna (kako bi bio bliže Bogu)

I. pjevanje - Dante se na polovici života zatekao u mračnoj šumi (u 35. godini)

- dugo lutanje šumom dovodi ga do nekog brijege
- krenuo je prema vrhu, ali mu put zapriječe: 1. pantera – simbolizira poroke mladosti
 - 2. lav – oholost
 - 3. vučica – pokvarenost
- od njih ih spašava Vergilije (Danteov omiljeni pjesnik)
- predlaže mu da podje s njim
- vodi ga kroz pakao i čistilište kako bi očišćen od grijeha došao u raj

Francesko Petrarca „Kanconijer“

- **kanconijer** – pjesmarica;
- **Kanconijer** – zbirka ljubavnih pjesama
- talijanski pjesnik (pisao je na latinskom i talijanskem jeziku)
- inspiracija: nesretna ljubav prema Lauri
- na Kanconijeru je Petrarca radio gotovo cijeli život (od 1327. kada je sreo Lauru)
- Kanconijer je podijeljen u 2 dijela: **1. Za života gospđe Laure**
2. Poslije smrti gospđe Laure
- u pjesmama govori o:
 - neuzvraćenoj ljubavi
 - ljepoti voljene žene
 - prvom susretu
 - nedostižnosti voljene žene
 - svojoj boli i tuzi
- Petrarca je utemeljio pjesničku vrstu – **sonet**
(Petrarkin ili talijanski sonet – 2 katrene i 2 tercine s rimom – abba abba cdc cdc)
- utemeljio je **ideal ženske ljepote**: a) duga plava kosa e) zubi poput bisera
 b) tanke crne obrve f) dugi, bijeli vrat
 c) crne, vedre oči g) bujne grudi
 d) blijedo lice h) graciozan hod
- po uzoru na Petrarku pišu mnogi europski pjesnici pa tako i hrvatski (Hanibal Lucić, Šiško Menčetić, Džore Držić)
- Petrarkini oponašatelji nazivaju se **petrarkisti**, a njegovo pjesništvo - **petrarkizam**

EUROPSKA RENESANSA

Miguel de Cervantes Saavedra [Migel de Servantes Savedra] „Don Quijote“ [Don Kihot]

- najveći španjolski pjesnik
- romanom "Don Quijote" stekao je veliku slavu (1.dio objavljen 1605.g., a 2.dio - 1615.)
- roman je zamišljen kao parodija na račun tada rado čitanih viteških romana (smiješno oponašanje ozbiljnog djela)
- radnja se odvija u Španjolskoj u 16.st.
- tema: pokušaj don Quijota da spasi svijet od nepravde (sukob idealizma i stvarnosti)
- glavni lik:

Alfonso Quijano – pedesetogodišnji osiromašeni plemeć

- vrijeme provodi u čitanju viteških romana (od toga mu se "pomuti pamet")
- smatra da se viteštvu mora obnoviti
- našavši stari oklop, hrđavi mač i šljem, te osedlavši konja (Rosinante) kreće u pustolovinu kao vitez don Quijote od Manche boreći se u čast djeve Dulcineje
- u pustolovine ga vode plemeniti razlozi: oslobođiti svijet zla i nepravde

Sancho Panza [Sančo Pansa] – seljak, don Quijotov perjanik

- kreće s njim na put iz koristi (don Quijote mu je obećao otok na kojem će on biti guverner)

DON QUIJOTE

- sanjar
- lucidan (oštouman)
- idealist
- plemenit
- altruist (nesebičan)
- don Ouijote – simbolizira čovjekovu borbu za pravdu, istinu i nedostizne ideale
- Sancho Panza – simbolizira stvarnost, razbor, oprez

SANCHO PANZA

- realan
- dobrodušan, pošten
- materijalist
- koristoljubiv
- egoist

- u romanu se sukobljavaju dva svijeta: **svijet mašte i realni svijet**

dva vremena: viteško (srednji vijek) i vrijeme probuđenog građanstva (renesansa)

- donkihotizam – **smiješan, besmislen pothvat koji izaziva podsmijeh**

William Shakespeare (1564. – 1616.) “Hamlet”

- engleski pjesnik i dramatičar.
- najveći tragičar svih vremena
- tragedija u 5 činova
- mjesto radnje: Danska
- vrijeme radnje: početak 17. st.
- tema: Hamletovo traganje za istinom
- osnovni motiv: osveta
- likovi:
Hamlet - danski kraljević, pokušava otkriti tko mu je ubio oca (glumi ludilo)
 - duboko je razočaran u svijet, ljude i u sve vrijednosti u koje je do tada vjerovao – postaje pesmističan
 - osveta postaje jedini smisao njegova života
 - tip renesansnog čovjeka: istraživački duh, vjeruje samo činjenicama, kritičan

Klaudije - danski kralj, Hamletov stric i očuh, pohlepan, ubio Hamletova oca

- naručuje Hamletovo ubojstvo

Gertruda - danska kraljica, Hamletova majka

Polonije - kralj komornik i glavni državni tajnik, kraljev doušnik

Ofelija - Polonijeva kći i Hamletova ljubav

Laert - Polonijev sin

Horacije – Hamletov prijatelj

- Shakespeareova tragedija raspravlja o pravdi i krivnji, o životu i smrti, o ljubavi i mržnji, o vjernosti i izdaji
- Hamletovo razmišljanje o životu i smrti – trpjeti ili ne trpjeti

- "Bit ili ne biti – to je pitanje!
 Je l' dičnije za ljudski um sve prake
 I strjelice silovite sudbine
 Podnosit il zgrabit oružje,
 Oduprijet se i moru jada kraj
 Učinit? Umrijet- usnut, ništa više!
 I usnuvši dokončat srca bol
 I prirodnih još tisuć potresa... "

- Hamlet se dvoumi između života i smrti:
 je li hrabrije podnosit životne nedaće ili umrijeti i riješiti se patnje
- nije siguran što ga čeka nakon smrti te odlučuje živjeti

HRVATKA RENESANSA

Marko Marulić "Judita"

- "otac hrvatske književnosti"

- religiozni ep podijeljen u 6 pjevanja
- važnost djela: "Judita" je prvo djelo pisano na hrvatskom jeziku (čakavsko narječe)
- napisano 1501., objavljeno – 1521.g.
- biblijski motiv: o udovici Juditi koja je spasila svoj žid. narod od asirske vojske
- Marulić tim djelom upozorava Splićane na opasnost koja im prijeti od Turaka
- glavni likovi: *Judita* – udovica; hrabra, lukava i pobožna,
 - svoju ljepotu iskorištava kako bi pobijedila Holoferna
- Holoferno* – asirski vojskovođa, osvajač, pun poroka, neumjeren u jelu i piću
 - simbolizira nepravdu, opasnost, zlo
- teme: a) Juditino oslobođanje grada Betulije
 - b) Juditina hrabrost, pobožnost i rodoljublje
 - c) sukob dobra i zla
- poruka djela: turskoj sili može se oduprijeti osobnom hrabrošću i vjerom
- ep započinje invokacijom
 1. pjevanje – asirski kralj Nabukodonosor povjerava vojsku svome vojskovođi Holoferniju jer želi osvojiti susjedne zemlje
 2. pjevanje – Holofernovo vojni pohod uspješan je sve do dolaska pred židovski grad Betuliju
 3. pjevanje - Holoferno opsjeda grad; uskraćuje im opskrbu hranom i vodom
 4. pjevanje - kada je gradu ponestalo hrane i vode, Judita odluči poći u asirski logor i ubiti Holoferna;
 - nakon uljepšavanja zajedno sa sluškinjom Abrom odlazi Holoferniju s namjerom da ga zavede
 5. pjevanje - Holoferno priređuje veliku gozbu u Juditinu čast nadajući se da će ona došla izdati svoj grad;
 - nakon svečanosti povlače se u Holofernovo šator gdje mu Judita odsjeca glavu
 6. pjevanje – u rano jutro Betuljani ističu Holofernovo glavu na tvrđavu; asirska vojska se razbježala,
 - a Betuljani pjesmom proslavljaju pobjedu
- stih: dvostruko rimovani dvanaesterac (stih od 12 slogova; rima je iza 6. sloga i na kraju stiha)
- Marulić je od začinjavaca (hrv. srednjovj. pjesnici) preuzeo jezik, stih i rimu, a od antičkih pisaca – kompoziciju i pjesničke ukrase

Marin Držić „Dundo Maroje“

- komedija u 5 činova
- mjesto radnje: Rim
- vrijeme radnje: 16.st.
- tema: sukob generacija (očevi i sinovi)
- likovi: Dundo (stric) Maroje – bogati i škrti dubrovački trgovac

Maro Marojev – njegov sin, veseo mladić koji smatra da novac daje radost ljubavi, ljepote i uživanja
Popiva – Marov sluga

Bokčilo – Marojev sluga, gostoničar u gostonici dunda Maroja

Laura – kurtizana, djevojka „lakog morala“, zanimaju je materijalne stvari, pravim imenom Mande Krakarka, tj. Korčulanka

Petrunjela – Laurina služavka, rodom iz Dubrovnika; pravim imenom Milica

Ugo Tudešak (Nijemac) – bogataš, zaljubljen u Lauru

Pomet Trpeza – Ugov sluga, hedonist (uživa u jelu i piću) pametan, lukav

Pera – Marova zaručnica

- u 1. Prologu (uvodu) negromant (čarobnjak) Dugi Nos (od veličijeh Indija) opisuje 2 vrste ljudi:

- 1.) ljudi nahvao (nevaljali, loši ljudi)

- Maro i Maroje su ljudi „nahvao“ (jedan zbog rasipništva, drugi zbog škrtosti)

- 2.) ljudi nazbilj (pravi, razumni, dobri ljudi) - Pomet

- u 2. Prologu govori o radnji komedije

- osnovna radnja vezana je uz dolazak Dunda Maroja u Rim po sina Mara koji troši očeve dukate na kurtizanu Lauru, umjesto na trgovinu

- glavni likovi su, zapravo, sluge i sluškinje

Držić prikazuje 3 vrste slugu:

Bokčilo – vrijedan i odan svom gospodaru, iako ga gospodar mnogo ne cijeni

Popiva – lukav, snalažljiv, uvijek uspijeva izvući korist od gospodara Mara

Pomet – pravi je renesansni čovjek

- njegova životna filozofija: čovjek treba biti strpljiv, mudar i podnijeti životne nedaće da bi kasnije mogao uživati
- treba se znati ponašati u različitim situacijama („umjetnik prilagođavanja“)
- treba znati sreću okrenuti u svoju korist
- važnost novca – sredstvo koje omogućuje životne užitke

Marin Držić (zvan Vidra) - pjesnik i komediograf

- rođen je u Dubrovniku 1508.g., a umro u Veneciji 1567.g.
- školovao se u Dubrovniku i Italiji (upoznaje se s tal. renesansnom komedijom)
- pisao je pastorale, komedije i pokladnice
- njegove predstave izvodile su dubrovačke amaterske družine u vrijeme poklada i pirova
- pred kraj života boravi u Firenci i Veneciji
- djela. 1.) pastorale (pastorale) – „Tirena“, „Venera i Adon“, „Grižula“
2.) komedije – „Novela od Stanca“, „Skup“, „Dundo Maroje“
3.) tragedija „Hekuba“

Hrvatska petrarkistička lirika (Šiško Menčetić, Džore Držić i Hanibal Lucić)

Hanibal Lucić “Jur nijedna na svit vila”

- „jur nijedna na svit vila“ – nema na svijetu ni jedne djevojke poput nje

- pjesnik i dramatičar, piše po uzoru na tal. renesansnog pjesnika Petrarcu (utemeljio ideal ženske ljepote i sonet)

- Lucić je autor 1. hrv. svjetovne drame “Robinja”
- vila – simbol ženske ljepote
- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljepota voljene žene
- svaka strofa opisuje jedan detalj gospojine ljepote: čelo, kosa, obrve, oči, lice, usne...
- prva i zadnja strofa govore o izuzetnosti te ljepote, a ostalih osam o detaljima fizičke ljepote:
 - vedro čelo
 - tanke crne obrve i crne oči
 - lice poput ruže
 - usta poput koralja
 - zubi poput bisera
 - vrat- bliјed i gladak
 - prsa – bijela od snijega i mlijeka
 - prsti- tanki, bijeli, obli, kao da su od slonove kosti
 - hod- kao ples
- njeni ljepoti je poput božanskog dara, ona mu je nadahnuće za daljnje pjesničko stvaranje
- molitva Bogu da sačuva ljepotu od prolaznosti, od starenja
- stih: osmerac

Šiško Menčetić „Prvi pogled“

- rodio se u Dubrovniku 1457.g., a umro 1527. (od kuge)
- piše po uzoru na Petrarku
- tema: slavljenje ženske ljepote
- motivi: prvi pogled, ljepota žene, kratkotrajnost prekrasnog trenutka
- u prva 2 stiha pojavljuju se motivi iz prirode: travica, lišće, cvijeće (buđenje prirode)
- druga 2 stiha: buđenje ljubavi u pjesniku („ljubav na prvi pogled“)
- pjesnik je zadržao izgledom svoje „gospoje“ (draga, voljena): „*lipša ner vila*“
- posebno je zadržao ljepotom njezine kose
- „gospoja“ započinje s „obredom“ pravljenja frizure: kosu boje zlata splela je u tanke pletenice pomoću kojih je napravila vjenčić oko glave
- udaljavanje gospoje s prozora u pjesniku izaziva gorčinu i tugu
- uz Hanibala Lucića i Šiška Menčetića petrarkističku poeziju piše i Džore Držić
- veći dio tih pjesama objavljen je u **Ranjininom zborniku** - zbirka ljubavnih pjesama; prikupio ih je pjesnik Nikša Ranjina
- hrv. petrarkisti pišu pjesme: 1.) o neuvraćenoj ljubavi
2.) o ljepoti voljene žene
3.) o nedostignosti voljene žene
- 4.) o prvom susretu
5.) o rastancima
6.) o tuzi i boli pjesnika

DŽORE DRŽIĆ, *Grem si grem*“

- rodio se u Dubrovniku 1461.g., a umro 1501.
 - u Italiji je studirao pravo i tamo se upoznao s petrarkističkom lirikom
 - stric je Marinu Držiću
 - pjesme mu se nalaze u Ranjininu zborniku
 - lirska ljubavna pjesma tužnog tona
 - petrarkistička pjesma – neuvraćena ljubav, tuga
 - tema: neuvraćena ljubav
 - specifična kompozicija - ponavljanjem prvih stihova izražava svoju želju za odlaskom na mjesto gdje će pronaći duševni mir radi nesretne ljubavi, no ne nalazi ga pa želi umrijeti
 - u pjesmi je prisutan akrostih (pjesma u kojoj početak slova daju neko ime) u kojem pjesnik GIORETA ispisuje svoje ime
-

HRVATSKI BAROK

IVAN GUNDULIĆ “DUBRAVKA”

- pastoralna – drama u kojoj nastupaju pastiri i pastirice
- drama u tri čina
- pisana u alegoriji (prenesenom značenju)
- radnja drame odvija se u Dubravi (Dubrovnik) u 17.st.
- likovi: Dubravka – vila, simbolizira plemstvo
 - Miljenko – pastir, simbolizira plemstvo
 - Grdan – stari, ružni pastir, simbolizira bogatu građansku klasu
- pored vila i pastira u drami se pojavljuju i satiri (niža božanstva iz grč. mitologije): Gorštak, Divjak, Jeljenka i Vuk

Sadržaj: Na dan sv. Vlaha trebaju se vjenčati najljepši pastir i najljepša vila,. Te godine izbor je pao na pastira Miljenka i vilu Dubravku. Stari pastir Grdan potkupljuje suce i oni Dubravku dosuđuju njemu. Na nepravdu je ukazao bog Lero na čijem su se licu pojatile suze, zidovi crkve su se počeli tresti, a svijeće se ugasile. Tada je narod uvidio nepravdu, te pozvao Miljenka da pristupi Dubravki. Na licu boga Lera se pojavio osmijeh, zidovi crkve su se prestali tresti, a svijeće se ponovno upalile.

- pastoralna završava himnom slobodi:
*O lijepa, o draga, o slatka slobodo,
dar u kom sva blaga višnji nam Bog je do.
uzroče istini od naše sve slave, uresu jedini od ove Dubrave.
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi
ne mogu biti plata tvoj čistoj ljepoti.”*

- na kraju, likovi daruju božicu slobodu darovima:

Miljenko – masline
Dubravka – ruže
Divjak – vilinsku odjeću
Jeljenka – med
Gorštak – sviralu
Vuk – čašu vina, smijeh
pastir Zagorko – plač, jauk i uzdahe

Ivan Gundulić “Suze sina razmetnoga”

- religiozna poema
- tema uzeta iz Biblije (Evangelje po Luki)
- podijeljena u 3 pjevanja (plača – pokajnik se plačući kaje):
 1. **Sagrješenje** – pokajnikovo sjećanje na grijehu
 2. **Spoznanje** – spoznanje grijeha, života i smrti
 3. **Skrušenje** – pokajanje, preobraćenje i povratak Bog
- tema: izgubljeni i opet pronađeni sin
- poema govori o grješnom, razmetnom sinu koji se odmetnuo od oca, ali je spoznao svoje grijehu, pokajao se i dobio očev oprost
- grješni sin razmišlja o važnim ljudskim pitanjima: životu, ljubavi, ljepoti, ženi, grijehu, smrti, a najviše o Bogu
- stil: kičen (končeto –stilska figura pod kojom podrazumijevamo jaku metaforu, hiperbolu, antitezu s ciljem da izazove čuđenje)
- strofa: sestina; stih: osmerac; rima: ababcc

II. pjevanje

- prolaznost svih zemaljskih vrijednosti
- usporedbe: život – more; čovjek – lađa koju udaraju burni vali (životne nedaće)
- nemogućnost bijega od smrti: pred smrću svi smo jednaki (i siromasi i kraljevi, i stari i mladi)

- utjecaj vremena na: - arhitekturu (urušene zgrade)
 - žensku ljepotu (nestaje)
 - mladost (prolazi)
 - moćne države (davno nestale)
 - ljudski život je kratak
 - nada, pokajanje, molitva oprost trebaju biti glavna uporišta u čovjekovom životu
-

Ivan Bunicić „Nemoj , nemoj, ma Ljubice“ (iz zbirke „Plandovanja“)

- tema: Ljubičina ljepota i njezina prolaznost (uzor mu je Petrarca)
- prolaznost života prikazana je na fizičkom izgledu djevojke
- pjesnik upozorava Ljubicu da neće vječno biti mlada i lijepa
- sve u životu je prolazno osim materijalnih vrijednosti
- život kratko traje i zato treba uživati u svakom trenutku
- pjesnik moli Ljubicu da se smiluje njegovoj boli i uzvrti mu ljubav
- u pjesmi uočavamo renesansne i barokne elemente:
 1. renesansni - opis ljepote voljene žene (medne usne, pram zlaćeni, oči poput neba)
 - motiv neuzvraćene ljubavi
 2. barokni - prolaznost ljepote, mladosti, života

Ivan Bunicić „Slatka dušo mom životu“

- tema: ljepota voljene žene
 - Bunić se obraća (apostrofira) samo jednom detalju gospojine ljepote: kosi (zlatni prami)
 - neobične metaforične pjesničke slike:
 - a) svjetli prami = poput zlatnih žica koje su okovale pjesnika
 - b) svjetli prami = poput zlatne mreže u koju se ulovio pjesnik
 - c) razasuti zlatni prami = utopili su pjesnika rosom suhog zlata
 - d) gorući lijepi prami = poput sunčanih zraka oslijepili su pjesnika
 - e) zlatni vlasi = od njih je satkano platno koje liječi pjesnikove rane
 - renesansni elementi: -ljubavna tema
 - neuzvraćena ljubav
 - isticanje ljepote voljene žene,tj. njezine kose
 - barokni elementi: - originalne metafore (npr. zamršenost i pjesnika i pjesme u zlatne prame)
 - strofa: katrena
 - stih: osmerac
 - rima: abab
-

ROMANTIZAM

Johann Wolfgang Goethe [Gete] „Patnje mladog Werthera“

- najznačajniji njemački pisac romantizma
- Goetheovo stvaralaštvo možemo podijeliti na 3 razdoblja:
 - 1.) utjecaj pokreta „Sturm und Drang“(„Oluja i nagon“ - pokret od 1770. do 1785.g.)
 - pristalice pokreta nazivali su se Mladi geniji, smatraju da književnost mora biti izraz nesputanih osjećaja i strasti, zagovaraju povratak prirodi
 - 2.) utjecaj Friedricha Schillera
 - 3.) utjecaj romantizma
- epistolarni roman (roman u obliku pisama)
- vrijeme radnje: potkraj 18. st.
- mjesto radnje: gradić W.
- tema: nesretna ljubav mladog Werthera
- roman možemo podijeliti na 3 dijela:

1. Wertherova ljubav prema Lotti i spoznaja da ta ljubav nema budućnosti
2. Wertherovo razočarenje u posao i ljubav
3. Wertherovi posljednji dani uoči samoubojstva (osjećao se suvišnim)

- likovi: **Werther** – mlad, obrazovan, osjećajan, omiljen među ljudima

- bavio se slikarstvom; ljubitelj književnosti
- ne snalazi se u životu, ljuti se na društvo puno nerazumijevanja
- u životu nije mogao naći ništa što ga u potpunosti zadovoljava te mu ljubav postaje opsesijom
- ljubav prema Lotti, koja nije mogla biti ostvarena, dovodi ga smrti
Lotta – lijepa, osjećajna, nakon majčine smrti brine se o braći i sestrama, zaručena za Alberta (majčina želja)
- pokazuje simpatije prema Wertheru
- iako ima pravo biti ogorčena na život, ona na njega gleda sa smiješkom
- Albert** – pametan, obrazovan, postaje Wertherov prijatelj, iskreno voli Lottu
- za razliku od Werthera koji je sanjar, on je realan

- Werther je tipičan romantičarski junak:

* hipersenzibilan, njime upravljuju osjećaji, a ne razum; voli književnost, bavi se slikarstvom, uživa u prirodi

- motivi romantizma u romanu: pasivna pobuna protiv ustaljenih društvenih normi, težnja idealnom, zanesenost ljubavlju, ljepotom, umjetnošću; osjećaj suvišnosti

HRVATSKI NARODNI PREPOROD (hrvatski romantizam)

Petar Preradović - pjesme

„Ljudsko srce“

- lirska misaona pjesma
- tema: ljudsko nezadovoljstvo
- započinje pravilom: **“Ljudskom srcu uvijek nešto treba zadovoljno nikad posve nije...“**
- ljudsko nezadovoljstvo je trajno
- zapitanost o razlozima nezadovoljstva
- svijest o ljudskoj prolaznosti: ... **“Med kolijevkom traje i med rakom našem žiću odveć kratko doba...“**
- shvaćajući da je život prolazan želimo iskoristiti sve ovozemaljske mogućnosti
- sonet

P. Preradović „Putnik“

- lirska domoljubna pjesma
- podijeljena u 20 strofa
- tema: pjesnikovo nesnalaženje u tuđoj zemlji
- pjesma ima alegorijsko značenje: **putnik** – Petar Preradović (pjesnik), Hrvat u svijetu
majka – domovina
starica (baka) – tuđina
- putnik (pjesnik) je izgubljen u tuđini: **“Bože mili, kud sam zašo!“**
- prisjeća se majčinih riječi: da ne napušta domovinu jer tuda zemlja ne pruža pravo utočište
- dolazi do jedne kolibe i moli staricu da ga primi na konak
- starica odbija primiti umornog i promrzlog putnika; ima ona svoju djecu
- postavlja mu pitanje o njegovoj majci
- pjesnik se odluči vratiti u domovinu jer smatra da se potpuna sreća može ostvariti jedino u domovini
- stih: osmerac - strofa: pentastih (strofa od 5 stihova) - rima: abccb

P. Preradović „Mrtva ljubav”

Gdje će tebe, o ljubavi moja ,
Sad zakopat, kad si izdahnula?
U mom srcu nije ti pokoja,
Jer si pokoj sav mu razmetnula.

Da te legnem u zemljicu crnu,
U zemljici ti ne bi sagnjila.
Zemska vila dragocjenost tvoju
U kamenje predrago bi zbilja.

Da te spustim u duboko more,
U moru se ne bi rastopila,
morska vila dragocjenost tvoju
U biser bi predragi salila.

Pak bi došli ljudi blagohlepni,
Iz zemlje bi tebe iskopali
Iz mora bi tebe izvadili
I po svijetu svuda rasprodali.

A ti idi, nek te uzdisaj
K nebu dignu, tamo zvijezdom budi,
Tamo meni žalosnome sjaji,
Tamo neće dosegnut te ljudi!

- lirska misaona pjesma
- tema: tuga pjesnika zbog gubitka voljene žene
- retoričko pitanje: "Gdje će tebe, o ljubavi moja ,
sad zakopat, kad si izdahnula?"
- na pjesnikovo pitanje nude se različiti odgovori:
 - a) u zemljicu
 - b) u more
- zbog njezine dobrote, ljepote, iskrenosti i plemenitosti "vile" bi je preobrazile u "drago kamenje" i "biser"
- pjesnik nema povjerenja u ljude (pohleplji)
- svoju ljubav uzdiže u nebo, preobražava je u zvijezdu - ne nebu je ljudi ne mogu dosegnuti (zvijezda- simbol vječne ljubavi)
- pjesnik se, zapravo, kroz cijelu pjesmu pita gdje da pohrani svoju uspomenu na voljenu ženu
- epiteti: crnu, zemska, predrago, morska...
- stih: deseterac

Ivan Mažuranić "Smrt Smail-age Čengića"

- rođen 1814. u Novom Vinodoskom, a umro u Zagrebu 1890.g.
- bio je književnik i političar (1. hrv. ban pučanin)
- napisao 14. i 15. pjevanje Gundulićeva "Osmana"
- u epu je opisan stvaran događaj koji se zbio na Mljetičkom polju 1840. g.
- ep podijeljen u 5 pjevanja: 1. **Agovanje** (vladavina Smail- age)
 - 2. **Noćnik** (noćni putnik)
 - 3. **Četa** (skupljanje vojnika)
 - 4. **Harač** (prikupljanje poreza)
 - 5. **Kob** (zla sudbina, nesreća)
- vrijeme radnje: 19. st.
- mjesto radnje: Stolac (Hercegovina), Gacko polje
- tema: smrt Smail- age Čengića
- likovi: **Smail-aga** – tiranin (nasilni vladar), bezosjećajan, osvetoljubiv, posprdan, kukavica, ubija Crnogorce kako bi pokazao svoju nadmoć
 - Crnogorci** – hrabri, ponosni, vjeruju u Boga i ta im vjera olakšava trenutke Smail-agina mučenja;
 - vjera i zajedništvo im donose pobjedu
- Durak** – agin savjetnik, pošten, savjetuje agi da pusti Crnogorce
 - Smail-aga ga ubija jer mu se usudio suprotstaviti (njegova smrt je opomena ostalim Turcima)
- Novica** – Durakov sin, pridružuje se Crnogorcima kako bi osvetio oca
- Mirko Aleksić** – vođa čete, ubija Smail-agu

1. Agovanje: Smail-aga je dao pogubiti zarobljene Crnogorce i Turčina Duraka

- aga je na vrhuncu svoje moći

2. Noćnik: Novica odlazi u dvor crnogorskog vladike s namjerom da se udruži s Crnogorcima i osveti Smail-agi

3. Četa: okupljane Crnogoraca u "malenu, ali hrabru četu"

- svećenik hrabri četu, ukazuje im na moć vjere (ona će im dati snage da pobijede neprijatelja), pokrštava Novicu

4. Harač: Smail-aga kupi harać mučeći i ubijajući raju

- četa napada turski tabor

- Smail-aga želi pobjeći, ali ga zaustavlja metak Mirka Aleksića

5. Kob: zla sudbina zadesila je Smail-agu (prikazan je kao lutak koji se svima klanja)

- u epu vidimo pobjedu kršćanstva nad islamom, pobjedu dobra nad zlom

- poruka epa: vjera i zajedništvo može pobijediti svako зло

PROTOREALIZAM (Šenoino doba)

August Šenoa „Zlatarovo zlato“

- pjesnik, pripovjedač, kritičar, novinar, dramaturg

- rođen 14. studenoga 1838. u Zagrebu (podrijetlom iz češko-slovačke obitelji)

- pučku školu završio je u Zagrebu, a gimnaziju u Pečuhu i Zagrebu

- studirao je pravo u Zagrebu, Beču i Pragu

- zbog bavljenja književnošću i novinarstvom nije uspio završiti studij

- umro je 13. prosinca 1881.

- **djela:**

- romani: „*Zlatarovo zlato*, „*Seljačka buna*”, „*Čuvaj se senjske ruke*”, „*Kletva*”

- pripovijetke: „*Prijan Lovro*”, „*Prosjak Luka*”, „*Branka*”

- povjestice: „*Kameni svatovi*”, „*Propast Venecije*”, „*Smrt Petra Svačića*”, „*Postolar i vrag*”, „*Kugina kuća*”

- feljtoni (stalni novinski članak): „*Zagrebulje*”, „*Dopisi iz Praga*”

- komedija: „*Ljubica*”

- **povijesni roman** (dulji prozni oblik s radnjom koja obuhvaća velik broj događaja i likova)

- naslov: metaforičko značenje - odnosi se na Doru Krupićevu koja za svog oca ima istu vrijednost kao i zlato

- vrijeme radnje: II. polovica 16. st.

- mjesto radnje: Zagreb, Medvedgrad, Samobor

- dvije teme: 1. povijesna

2. ljubavna

1.) povijesni događaji o kojima Šenoa govori su:

- sukob Stjepka Gregorijanca s građanima Zagreba oko vlasništva Medvedgrada

- jačanje građanske klase

- turska osvajanja hrvatskih područja

- sukob među feudalcima

- pokušaj germanizacije Hrvatske

2.) ljubav između mladog plemića Pavla i građanske djevojke Dore Krupićeve

- likovi: Dora Krupić – kći zlatara Petra Krupića, lijepa, pametna, odrasla bez majke, odgojila ju kuma Magda, svoju ljubav prema Pavlu platila životom

Pavle Gregorijanec – mladi plemić, spasio Doru od podivljalog konja, zaljubljen u Doru unatoč očevu neslaganju, domoljub, poginuo u borbi s Turcima

Petar Krupić – zlatar, pošten i vrijedan

Stjepko Gregorijanec – plemić, vlasnik Medvedgrada, Pavlov otac, u stalnom je sukobu sa Zagrepčanima zbog Medvedgrada, domoljub

Grga Čokolin – zagr. brijač, prevrtljiv, pijanac, osvetoljubiv, smišlja kako da se osveti Dori jer ga je

odbila prilikom prosidbe, smišlja razne spletke

Klara Gruberova – udovica, vlasnica Samobora, osvetoljubiva, zaljubljena u Pavla, zbog ljubomore uništila je jedan mladi život (Doru)

Jerko – Pavlov polubrat (Stjepanov nezakoniti sin iz veze sa seljankom), potajno zaljubljen u Doru

Magda “paprenjarka” – udovica, Dorina kuma, pobožna i dobra starica

- likove možemo podijeliti u četiri skupine:

- 1.) povijesne ličnosti (hrv. ban Đuro Drašković, Stjepko Gregorjanec)
 - 2.) nositelji ljubavne priče (Pavle i Dora)
 - 3.) građanski svijet
 - 4.) likovi spletka (Klara i Grga - njihova je uloga da radnju čine napetijom i zanimljivijom)
-

EUROPSKI REALIZAM

Fjodor Mihajlovič Dostojevski „Zločin i kazna“

- jedan od najznačajnijih ruskih pisaca
- socijalni (slika bijede velegradske sirotinje), psihološki (psihički problemi gl. lika) i realistički roman (vjerno opisuje tadašnje prilike u Rusiji)
- radnja se odvija u drugoj polovici 19.st. u Petrogradu (današnji Sankt Peterburg)
- tema: zločin studenta Raskolnjikova
- likovi:

Rodion (Rodja) Romanovič Raskolnjikov (23 godine)

- student prava, zbog socijalne nepravde ubija staru lihvaricu
- **dijeli ljude na “obične” i “neobične” (“obični” – služe samo za razmnožavanje, “neobični” – pokreću svijet, imaju pravo na zločin radi postizanja nečeg boljeg)**
- sebe smatra “neobičnim” - smatra da će ubojstvom stare lihvarice svijet riješiti zla, da će ispraviti društvenu nepravdu
- zločin – sjekirom ubija lihvaricu Aljonu Ivanovnu, ali i njezinu sestru Lizavetu koja se zatekla na mjestu zločina
- nakon zločina pada u groznicu – počinje mučna psihička borba, borba sa savješću
- veza sa Sonjom Marmeladovom - nagovara ga da priznaje zločin i okaje ga kaznom
- osuđen na 8 god. zatvora u Sibiru (utjehu pronalazi u Evandželu i Sonjinoj ljubavi)

Dunja - Raskolnjikovljeva sestra, želi pomoći bratu da nastavi studij (bogatom udajom)

Razumihin – Rodjin najbolji prijatelj

Sonja Marmeladova - Rodjina ljubav, prostitutka (siromaštvo obitelji prisililo ju je na to), tiha, mirna, dobra, pobožna

Porfirij Petrovič - istražitelj, sumnja u Raskolnjikova od samog početka

Svidrigajlov – bivši Dunjin poslodavac; želi se njome oženiti, ali ga ona odbija

- počinio samoubojstvo
- svoje “grijehe” okajao ostavivši novac Dunji i Marmeladovima

* 3 su razloga koja navode Raskolnjikova na zločin:

- 1.) želi svijet učiniti boljim – želi dokazati svoju teoriju o “običnim” i “neobičnim” ljudima
 - 2.) želi spriječiti sestrinu udaju za bogatog Lužina
 - 3.) želi spasiti Sonju od posla kojim se bavi
-

Honore de Balzac [Onore de Balzak] „Otac Goriot“

- francuski romanopisac
- romane napisane od 1829. do 1842. objedinjuje pod nazivom “Ljudska komedija”
- “Otac Goriot” – najpoznatiji roman iz tog ciklusa
- društveni roman (slika društvenog života Pariza početkom 19 st.)
- motivi: licemjerje i pokvarenost visokog francuskog društva, društveni uspon, pretjerana očinska ljubav, traženje životne sreće, novac kao smisao života, ljubav, mržnja

- glavni likovi: **Goriot [Gorio]** – nekad bogati tvorničar tjestenine
Eugene de Rastignac [Ežen de Rastinjak] – siromašni plemić, iz provincije došao u Pariz na studij prava
Vautren [Votren] – odbjegli robijaš, vješto upravlja ljudima

- tri osnovne fabule:

I. Goriot i njegovo propadanje u društvu

- bezgranična i neuzvraćena očinska ljubav
- sav imetak razdavao je bogato udanim kćerima (Anastasiji i Delphini)
- posljednje godine života provodi sirotinjski i usamljeno u pansionu gospode Vauquer [Voker]
- tek na samrti shvaća kakve su mu kćeri, ali on im opršta
- kćeri mu ne dolaze ni na pogreb

II. Rastignac i njegov uspjeh u društvu

- želi se probiti u visoko društvo, to i uspijeva preko svoje bogate tetke
- ona mu savjetuje da treba biti: hladan, bezosjećajan, okrutan, sebičan, te da mora iskorištavati druge kako bi uspio u visokom društvu
- iz samilosti se sprijateljuje sa starim Goriotom

III. Vautren i njegovi poslovi

- skriva se pod lažnim imenom (pravim imenom Jacques Collin)
- savjetuje Rastignaca da se u društvu može uspjeti jedino uz pomoć kriminala

- radnja romana započinje detaljnim opisom pansiona gđe Vauquer, te smještajem stanara prema imovinskom statusu, a završava propašću pansiona, kao i smrću starca Goriota
- cijeli roman govori o usponu i padu u društvu, o odnosu prema materijalnim vrijednostima
- ideja: osobna sreća pojedinca nije izvan njega (u novcu) nego u njemu

HRVATSKI REALIZAM

Vjenceslav Novak „Posljednji Stipančići“

- socijalni, društveni, obiteljski roman
- vrijeme radnje: 1. polovica 19.st. - mjesto radnje: Senj
- tema: propast patricijske i patrijahlalne obitelji Stipančić (patriciji – pripadnici imućnih trg. obitelji)
- likovi:
 - * ANTE STIPANČIĆ – potomak stare senjske obitelji; ohol, nepravedan
 - svu svoju pažnju i ljubav usmjerio na sina dok kćerku potpuno zanemaruje - sav svoj imetak potrošio na sina
 - doživljava razočaranje – sin mu postaje konobar
 - pokušava se uključiti u politički život tadašnje Hrvatske
 - na kraju umire ne dočekavši da mu sin bude “ugledan i moćan čovjek”
 - ženu i kćerku ostavio u potpunoj neimaštini
 - * VALPURGA STIPANČIĆ – iz ugledne stare plemićke obitelji
 - povučena, plaha, podređena autoritetu svoga muža
 - nježna i požrtvovana majka i supruga
 - na kraju umire kao prosjakinja
 - * JURAJ STIPANČIĆ – sin, natprosječno inteligentan, student prava
 - bezobziran, sebičan, bezosjećajan, sklon porocima
 - završava studij i postaje činovnik u Zagrebu
 - promijenio ime u Gyorgy Istvanffy
 - * LUCIJA STIPANČIĆ - kći, mlada bolešljiva djevojka
 - osjeća se zapostavljena, neslobodna i neravnopravna
 - zaljubljena u Alfreda, Jurjeva prijatelja
 - čeka da je izbavi iz “tamnice” u kojoj je zatočena
 - nije dočekala Alfredov dolazak (saznaje da se on u međuvremenu oženio)

- na kraju umire od tuberkuloze
 - * *MARTIN TINTOR* – mladi sjemeništarac, zaljubljen u Luciju
- na Valpurginu zamolbu piše Luciji pisma predstavljajući se kao Alfred
- razlozi propasti Stipančićevih:
 - društveni – jačanje građanske klase
 - ekonomski – troši se naslijedeni novac, a ne zarađuje se
 - moralni – prevrtljivost, sebičnost, bez osjećaja za narod i obitelj
 - psihološki – pogreške u odgoju i organizaciji obiteljskog života

* u romanu susrećemo mnoge probleme kao što su:

- 1.) obiteljski odgoj
- 2.) odnos roditelja i djece
- 3.) uloga žene u patrijahanjoj obitelji
- 4.) propadanje patricijske obitelji
- 5.) ilirizam i njegov odjek u Senju

ANTE KOVACIĆ „U REGISTRATURI“

- najznačajniji roman hrvatskoga realizma; objavljen u „Vijencu“ 1888.g.
- registratura – prostorija u kojoj se čuvaju spisi
- vrijeme radnje: kraj 19. st. - mjesto radnje: Zagorje, Zagreb
- teme:
 1. život Ivice Kičmanovića
 2. školovanje siromašne seoske djece
 3. odnos sela i grada
- likovi:
 - Ivica Kičmanović** - prezime Kičmanović sugerira snažan karakter (svojim duhom i inteligencijom Ivica se razlikuje od svojih suseljana), no u odnosu s Laurom on je beskičmenjak (bez karaktera, bez ponosa)
 - pametan; na preporuku gospode odlazi u grad na daljnje školovanje
 - u kući svoga dobrotvora susreće djevojku Lauru te se zaljubljuje u nju
 - nakon saznanja da su u vezi, dobrotvor ga izbacuje iz kuće
 - vraća se kući, a za njim ubrzo dolazi i Laura (shvaća da nisu jedno za drugo)
 - zaljubljuje se u Anicu, „kanonikovu“ kćer
 - Laurina osveta - „*krvava svadba*“
 - nakon osobne tragedije odaje se alkoholu; stradava u požaru (u registraturi)
 - njegov životni put ne određuje on sam, već sudbina (Laura) i društveni odnosi (tuđom voljom poslan u grad)
- Laura** - Mecenina i Dorićina kći; u djetinjstvu nesretna; u mladosti počinila mnoga zlodjela
 - odmetnula se u razbojниke – hajdučica Lara (na kraju strijeljana)
- Jožica Kičmanović** – Ivičin otac, zvan „zgubidan“, svirač, svadljiv
 - želi da mu sin postane gospodin; ubijen na Ivičinoj svadbi
- „kanonik“** - susjed, po prirodi svadljiv, zavidan; ubijen na Ivičinoj svadbi
- kumordinar Žorž (sobar)** – Ivičin rođak, pravi se gospodin, ulizica, snalažljiv
- na njegovu preporuku Ivica dolazi u Meceninu kuću
- Mecena (dobrotvor)** – sin bogatog vlastelina i upraviteljeve žene
- od oca naslijedio bogatstvo, od majke razvratničku narav, neobrazovan
- u mladost činio razna nedjela (silovao Doricu)
- želi se iskupiti za grijeha iz mladosti, te se bavi dobrotvornim radom
- na kraju ga ubija vlastita kći
- Miha** – „kanonikov“ sin; oženio Justu, kćer bogatog trgovca Medonića
- na kraju postaje Laurin ljubavnik, ali i njezina žrtva
- roman možemo podijeliti na 3 dijela:
 1. djetinjstvo i školovanje I. Kičmanovića, te njegov odlazak u grad
 2. Ivičin povratak kući, život s Laurom, te njegov ponovni odlazak u grad
 3. Ivičina osobna tragedija

- u romanu zapažamo:

1. REALISTIČKE ELEMENTE - djetinjstvo i školovanje Ivice Kičmanovća
 2. ROMANTIČKE ELEMENTE - događaji vezani uz Lauru
 - ljubavni trokuti: Ivica – Laura – Anica Laura – Miha – Ferkonja
 - Laura – Miha – Justa Laura – Ivica – Mecena
 3. NATURALISTIČKE ELEMENTE - na Laurino oblikovanje karaktera utječu naslijeđe i okolina
 4. MODERNISTIČKE ELEMENTE - roman započinje neuobičajeno – svađom registara;
 - radnja romana ne teče kronološki; Ich – forma (pisanje u 1. licu)
-

Silvije Strahimir Kranjčević, Mojsije

- (Senj, 17.2.1865.- Sarajevo, 29.10.1908.) – najznačajniji pjesnik realizma; pravaš
- nakon završene OŠ i gimnazije upisuje elitni zavod u Rimu, gdje je trebao postati svećenikom (brzo ga napušta)
- u Zagrebu završava učiteljski tečaj i odlazi službovati u BiH jer za njega u Hrvatskoj nije bilo posla
- prvu pjesmu objavio je u "Hrvatskoj vili" (Zavjet, 1883.)
- odmah zatim, prvu zbirku Bugarkinje (1884.)
- razdoblje od 1888. do 1893. njegovo je najplodnije razdoblje: *Ditiramb, Angelus, Iza spuštenijeh trepavica , Mojsije*
- u svojim je pjesmama govorio o svemiru, o životu, o Crkvi, o Bogu, o smrti, o ljubavi , o domovini, o sreći, o pravdi
- u Sarajevu je punih osam godina (1895.-1903.) uređivao je književni časopis "Nada"
- "Nada" je okupljala najuglednije hrv. književnike i postala najvažniji književni čas. hrv. moderne.
- zbirke pjesama: Bugarkinje (1884.) Izabrane pjesme (1898.), Trzaji (1902.), Pjesme, (1908.)
- biblijska tema – Mojsije (židovski prorok; izbavio svoj narod iz egipatskog ropstva; vudio ih je preko Crvenog mora do Obećane zemlje Hanaan;)
- tema: razmišljanje o slobini vođe
- pjesma je komponirana kao dijalog između Mojsija i Boga:
 - 1. Mojsijevo obraćanje Bogu**
 - Mojsije moli Boga da izbavi njegov narod iz egipat. ropstva
 - odgovor Boga je negativan – želja za slobodom je ludost, mnogi će stradati
 - Mojsije se ne miri s Božjom odlukom te mu se ponovo obraća
 - 2. Mojsijevo obraćanje Bogu**
 - Mojsije smatra da svi narodi trebaju biti slobodni
 - Bog dopušta izbavljenje židovskog naroda, ali upozorava Mojsija na razočaranje:

*"Mrijet ti ćeš kada počneš sam
u svoje ideale sumnjati!"*
 - Mojsije kreće sa svojim narodom u Obećanu zemlju
 - nezahvalnost prema Bogu i Mojsiju – narod se klanja zlatnom teletu
 - 3. Mojsijevo obraćanje Bogu**
 - Mojsije moli Boga da oprosti njegovom narodu
 - Bog poznaće ljudi i ravnodušno prima Mojsijevu zamolbu
 - narod na kraju optužuje Mojsija što ih je doveo u Obećanu zemlju
 - Mojsije počinje sumnjati u ispravnost svoje odluke: je li imao pravo narodu nametnuti svoj ideal, tj. slobodu
 - Mojsije, razočaran, umire

narod	Mojsije	Bog (Jahve)
<ul style="list-style-type: none">- ideal: materijalne vrijednosti- cilj: lagoden život (makar i u ropstvu)	<ul style="list-style-type: none">- ideal: sloboda- cilj: izvesti narod iz egip. ropstva	<ul style="list-style-type: none">- pomaže Mojsiju, ali ga upozorava na prokletstvo pojedinaca koji teže nečem višem

MODERNIZAM

Charles Baudelaire [Šarl Bodler], Cvjetovi zla (zbirka)

O Charlesu Baudelaireu i njegovoj zbirci "Cvjetovi zla" (Le fleurs du mal)

- francuski pjesnik i kritičar, začetnik moderne evropske poezije
 - vrlo rano ostaje bez oca (majka se kasnije udaje za plemiča)
 - postaje buntovnik koji prezire svoju životnu sredinu
 - kao 18-ogodišnjak priključuje se književnim boemima u pariškoj četvrti
 - obitelj ga želi izvući iz takvog života i šalje ga u Indiju (nakon 10 mjeseci vraća se u Pariz)
 - traži dio obiteljskog naslijeđa te živi kao bogati boem (sudski mu zabranjuju trošenje novca te živi kao siromah)
 - smatra da je pjesnik otpadnik od društva i pobunjenik koji izvikuje istinu
 - za života je bio neprihvaćen i odbačen
 - umro je u 46. godini slomljen bolešcu i životnim tegobama
 - djela: "Cvjetovi zla" (1857.), Spleen Pariza (1869.g.- zbirka u prozi)
-
- godine 1857. izdaje pjesničku zbirku „Cvjetovi zla“ – prva moderna pjesnička zbirka
 - „Cvjetovi zla“ (cvijet – lijepo, ljepota) – pronalaženje ljepote u zlu koje vlada svijetom
 - u poeziju je uveo dotad "nedopuštene" teme – umjesto o dobroti, istini i ljepoti, pjeva o ružnoći, laži i zlu
 - ljepotu poezije stvara iz ružnoće života
 - izazvala je burnu reakciju (izbačeno je 6 pjesama, doveden je pred sud – globi 300 franaka)
 - teme njegovih pjesama: smrt, praznina, očaj, bijeda, blud, sivi život velegrada, borba za opstanak
 - piše tradicionalnim stilskim oblikom, posebice sonetom

Charles Baudelaire „Albatros“

- francuski pjesnik, začetnik simbolizma
- albatros – morska ptica velikih krila
- lirska misaona pjesma (iz zbirke "Cvjetovi zla")
- pisana u alegoriji (preneseno značenje)
- tema: pjesnik u društvu
- simbolom albatrosa iskazuje se sudsina pjesnika u društvu
- mornari se izruguju albatrosu zbog njegove nezgrapnosti, isto tako se ljudi izruguju pjesniku zbog njegove posebnosti (ne cijene pjesnikove kvalitete)
- pjesnik drugačije doživljava svijet i zbog toga je neshvaćen i osamljen
- pjesma je iskazana simbolima: albatros – pjesnik
 - krila – talent
 - mornari – društvo

odnos albatrosa i mornara

- albatros u visinama – prekrasan, slobodan
- na brodskoj palubi – ružan, nezgrapan
- mornari – love albatrose iz zabave

odnos pjesnika i svijeta

- pjesnici u svom stvaralaštvu – slobodni, prelijepi
- u stvarnosti – sanjari, smiješni
- ljudi – ne razumiju ljepotu poezije

Charles Baudelaire „Suglasja“

- lirska misaona pjesma
- tema: pjesnikov doživljaj svijeta

- osnovni motiv: značenje simbola u čovjekovu životu (simbol – znak koji označuje neki pojam ili ga na njega podsjeća)
 - priroda - hram simbola (neiscrpljivo vrelo pjesničkog stvaralaštva)
 - pjesnici trebaju otkriti značenje tih simbola
 - zvukovi, mirisi i boje međusobno se prožimaju
 - prožimanje raznih osjetila – SINESTEZIJA (pr. pjesnik mirise doživljava raznim osjetilima – jedan izaziva drugi – “slatki ko oboe” – osjet okusa, osjet sluha)
 - izdvajanje osjeta mirisa - na čovjeka djeluje ugodno i neugodno
 - različiti mirisi: jedni su svježi, slatkasti; drugi - razbludni, teški
 - stilski figure - metafora: priroda – hram simbola
 - poredbe: mirisi - svježi ko dječja put
 - ko polja zeleni
 - ko oboe slatki
 - oblik pjesme: sonet (za simboliste je bitna forma, oblik pjesme a ne sadržaj)
-

Charles Baudelaire „Stranac“

- pjesma u prozi (pjesma pisana slobodnom rečenicom s elementima lirske pjesme)
 - objavljena u zbirci "Spleen Pariza"
 - oblik dijaloga
 - pjesnik – stranac, zagonetni čovjek (nesnalaženje u suvremenom svijetu)
 - raspoloženje: osamljenost, pesimizam
 - tema: pjesnikova osamljenost
 - pjesma govori o pjesnikovom odnosu prema obitelji, domovini, ljepoti i materijalnim vrijednostima
 - pjesnik se odriče oca, majke, sestre i brata – ne razumiju ga
 - nema domovine – nerazumijevanje s okolinom
 - ljepota je prolazna
 - prezire materijalne vrijednosti – nisu mu važne
 - voli oblake – simboliziraju duhovne vrijednosti – pjesništvo (jedino mjesto gdje se osjeća sretnim)
-

HENRIK IBSEN „Nora“

- norveški dramatičar
- djela: "Nora", "Stupovi društva", "Sablasti"
- u svojim dramama kritizira: građansku dvoličnost, položaj žene u društvu, položaj pojedinca u društvu
- drama u 3 čina
- vrijeme radnje: kraj 19. st.
- mjesto radnje: kuća Helmerovih
- tema: Norina pobuna protiv neravnopravnosti u braku
- likovi:
 - Torvald Helmer** – Norin muž, odvjetnik, bezosjećajan, licemjeran, sibičan
 - prema Nori se odnosi kao prema lutki
 - postaje direktor banke
 - zbog bojazni da će mu Norina prijevara uništiti ugled i karijeru, ne uviđa njezinu velikodušnost
 - Nora** – mlada žena koja igra ulogu "dobre i poslušne žene", majka troje djece
 - u jednom trenutku je rasipna, brzopleta i djetinjasta, a u drugom štedljiva, savjesna i ozbiljna; živi u naizgled sretnom braku
 - njezina dugo skrivana tajna: posudba novca od Krogstada kako bi platila muževo liječenje u Italiji
 - mislila je da će ju muž razumjeti i oprostiti joj jer je to učinila iz ljubavi
 - razočarana u mužu napušta obiteljski dom
 - gđa Kristina Linde** – Norina prijateljica iz mladosti, udovica
 - prošlost – neuspjela veza s Krogstadem
 - sadašnjost – obnavljanje stare ljubavi
 - Krogstad [Krogšad]** – činovnik u Helmerovoj banci, udovac
 - zbog krivotvorenenog potpisa prijeti mu otkaz

- ucjenjuje Noru kako bi zadržao posao
dr. Rank – prijatelj obitelji Helmer, teško bolestan; zaljubljen u Noru

- Nora je u drami prikazana kao osvještena i pobunjena mlada žena
 - njezin muž odlučuje o svemu, dok se Nora brine za kuću i djecu
 - problem nastaje kada Torvald sazna da je Nora posudila novac i krivotvorila očev potpis
 - optužuje Noru da je da mu je uništila ugled i karijeru, da je nesposobna odgajati njihovu djecu
 - Nora ga napušta jer ne želi više biti "ničija lutka", želi misliti svojom glavom, a ne raditi samo ono što joj drugi narede
- motivi koji pokreću dramu:
1. tajna posudba novca
 2. Krogstadova ucjena
 3. pisma – optužujuće i oslobođajuće
-

HRVATSKA MODERNA

Janko Leskovar „Misao na vječnost“

- psihološka novela (prati psihičko stanje glavnoga junaka)
- objavljena u časopisu "Vijenac" 1891.g.
- vrijeme radnje: 2. polovica 19.st.
- mjesto radnje: selo Druškovec (Hrv. zagorje)
- tema: tragična sudbina Đure Martića (nesnalaženje hrv. intelektualaca u životu)
- gl. lik:

Đuro Martić – učitelj u selu Druškovcu, živčano rastrojen;

- podrijetlom sa sela; zbog talentiranosti odlazi u grad gdje završava učiteljsku školu
- tijekom školovanja zavodi djevojku, koja se zbog njega ubija
- nakon školovanja odlazi u Druškovec, nastoji potisnuti osjećaj krivice
- muče ga proročanski snovi, razdražljiv, nesposoban je suočiti se s problemima u životu, proganja ga prošlost
- boluje od „misli na vječnost“ - vječnost i prošlost su jedno
 - njegova ideja: svi se događaji ponavljaju na nekoj drugoj zvijezdi, ništa se iz prošlosti ne može izbrisati, sve je zapisano u vječnosti
- strahuje od ponovnog suočavanja s prošlošću
- opsjednutost krivicom dovodi do pomračenja uma

- Leskovarovi junaci (leskovarovci):

- * introvertitani, pasivni, živčano rastrojeni
 - * ne znaju uživati u životu, ne znaju davati ni primati ljubav;
 - * okrenuti su sami sebi, svojim traženjima, pogreškama;
 - * slama ih prošlost koju ne mogu zaboraviti
-

ANTUN GUSTAV MATOŠ

- **pripovjedač, pjesnik, kričar, putopisac, feltonist**
- najistaknutiji hrvatski književnik u razdoblju hrvatske moderne
- rođen u Tovarniku 13. lipnja 1873.
- u Zagrebu je završio OŠ i 6. razred gimnazije (školovanje nastavlja u Beču)
- godine 1892. vraća se u Zagreb i 1. put se javlja u književnosti novelom "Moć savjesti"
- 1893. počinje služiti vojni rok, ali već iduće godine bježi iz vojske u Srbiju
- sljedećih 14 godina živjet će u tuđini: Beogradu, Beču, Ženevi, Parizu
- 1908. vraća se u Zagreb (nakon amnestije)
- 1910. polaže ispite za učitelja, no za velikog pjesnika i domoljuba nije bilo posla
- umire 17. ožujka 1914. u Zagrebu

- ☺ simbol hrvatske moderne
- ☺ od svih žanrova poeziju počeo pisati najkasnije
- ☺ uzori: Charles Baudelaire i Edgar Allan Poe (bizarne teme)

MATOŠ PJESNIK: preuzeo od Baudelairea: sonet, smisao za muzikalnost stiha, sinesteziju, ritmičnost, cvijet, žena i duša su simbol nečega neizrecivog, tajnovitog i lijepog za čime pjesnik neprestano teži;

- motivi: **ljubavni** (osjećaji) – „Utjeha kose“; **pejzažni** – „Notturno“, „Jesenje veče“; **domoljubni** – „Gnijezdo bez sokola sokola“, „1909“, „Stara pjesma“

MATOŠ PRIPOVJEDAC: Matoševe novele dijele se na dva tematska kruga:

1.) realistične novele s temama iz domaće zagrebačke i zagorske sredine, a inspiraciju za njih izvlači iz vlastitog životnog iskustva, kao npr. novela „*Nekad bilo, sad se spominjalo*“.

2.) simbolističke novele romantičnog sadržaja kojima nas vodi u tajnovite predjele vlastite duše. Takve su novele npr. „*Camao*“, „*Balkon*“, „*Cvijet sa raskršća*“.

A.G. Matoš „Utjeha kose“

- lirska misaona pjesma
- tema: razmišljanje o smrti
- pjesnik je usnuo voljenu ženu na odru
- 2 osnovna motiva: motiv smrti i motiv ljubavi

Motiv smrti	Motiv ljubavi
- kobna dvorana,	- da ti predam život kao žrtvu
- idila cvijeća, agonija svijeća	- bolji život
- visoki odar, krasna smrt	- oči dah i ruke – htjedoh da oživim

- 1. dio pjesme – pjesnikovo zaprepaštenje zbog smrti voljene žene
 - zaprepaštenje je spriječilo iskazivanje osjećaja: **“Nisam plako. Nisam. Zapanjen sam stao...”**
- 2. dio pjesme – promatrajući mrtvu dragu pjesnik postaje svjestan da smrt uništava svu ljepotu života, jedino što ju nadjačava je – kosa (ni u smrti se ne mijenja)
 - izjednjačavanje smrti sa snom – utjeha za pjesnika: ... **“U smrti se sniva.”**
- oblik pjesme: sonet

A.G. MATOŠ „1909.“

- 1909. - nastala povodom 100. obljetnice rođenja Ljudevita Gaja
- lirska domoljubna pjesma
- tema: Hrvatska za vrijeme Khuena Hedervaryja (neslobodna, ponižena, puna zločina)
- u njoj je pjesnik opisao svoj san:
 - *slika stratišta (mjesto ubojstva) – slika tadašnjeg stanja u Hrvatskoj (zločin, nasilje)
 - *personifikacija domovine - domovina je prikazana je kao žena na vješalima koja ima lice pjesnikove majke (ljubav prema domovini) i oči neke krasne dame (divljenje)
 - *ironija: **“Na lijepo mjesto zaveo me put...”**
 - *pjesnik je spreman žrtvovati se za domovinu (domoljublje):
 - “I mjesto nje u kobnu rupu skočih...”**
 - *žrtva je smatrana drskošću
- stihom: **“Jer Hrvatsku mi moju objesiše...”** – želi ukazati na poniženje neslobodu
- stih: **“... dok njeno ime briše...”** – govori o besmislenom propadanju Hrvatske
- eliptične rečenice (1. strofa) – rečenice bez glagola
- pjesnički oblik: sonet

A.G. MATOŠ „NOTTURNO”

*Mlačna noć; u selu lavaž; kasan
Ćuk il netopir;
Ljubav cvijeća – miris jak i strasan
Slavi tajni pir.*

mlačna - mlaka, topla
netopir - šišmiš

*Sitni cvrčak sjetno cvrči, jasan
Kao srebren vir;
Teške oči sklapaju se na san,
S neba rosi mir.*

*S mrkog tornja bat
Broji pospan sat
Blaga svjetlost sipi sa visina;*

*Kroz samoću, muk,
Sve je tiši huk:
Željeznici guta već daljina.*

huk - glasanje nekih noćnih ptica

- Matoševa posljednja pjesma, napisao ju je neposredno prije smrti
- notturno – umjetničko djelo koje predstavlja noć, noćne ugodjaje i prizore
- lirka opisna pjesma
- tema: slutnja smrti (povezivanje pejzaža i pjesnikovih osjećaja)
- na skoru smrt asociraju riječi: *mlačna noć, lavež pasa, ćuk ili netopir, miris cvijeća, teške oči..., otkucaji sata, željeznica*
- pjesnik se služi simbolima kako bi prikazao slutnju smrti:
 - “*otkucaji sata*” – posljednji trenuci života
 - “*željeznici guta već daljina*” – život prolazi
- Matoš doživljava smrt sa svim svojim osjetilima:
 - “*mlačna noć*” – osjet dodira
 - “*u selu lavež*” – osjet sluha
 - “*miris jak i strasan*” – osjet njuha
 - “*ćuk il netopir*” – osjet vida
- zvučne slike Matoš je ostvario onomatopejom, asonancijom i aliteracijom:
 - onomatopeja – lavež pasa
 - aliteracija – sitni cvrčak sjetno cvrči jasan
 - asonanca – u selu lavež kasan

Vladimir Vidrić “Dva levita”

- rođen u Zagrebu 1875.g.
- pohađao je Klasičnu gimnaziju; studirao je pravo u Pragu, Beču i Zagrebu
- vodio je pobunjene studente prilikom prosvjeda na Jelačićevu trgu u Zagrebu (spaljivanje mađarske zastave, 1895.)
- njegova je poezija izraz bola i tamnih slutnji
- prvu i jedinu zbirku pjesama objavio je 1907.g. pod nazivom “Pjesme”
- umro je 1909.g. u duševnoj bolnici u Stenjevcu
- prema motivima Vidrićeve pjesme dijelimo na:
 - a) intimne
 - b) pjesme s mitološkim motivima
 - c) misaone
 - d) socijalne
 - e) pejzažne

Granitan je pridvor hrama - *trijem, hodnik*
Nebo plavi, zvijezde sjaju,
I vidi se tiki mjesec,
gdje lagano tone gaju.

A gleđu ga s tavnih dveri
Dva levita veličajna - *svećenici*
U rukuh im plešu svjetla,
A riza im modro-sjajna. - *svećenička halja*

Sad govori levit s desna,
Kao da se od sna prenu:
„Car Salomon bdi na logu - *židov, kralj, poznat po svojim mudrim izrekama i ženama*
I cijeliva blijuđu ženu!” - *log - postelja*

„Divnu ženu!” veli drugi,
Pa obara mraznu glavu, - *hladnu, trezvenu*
A vjetar im striže luči - *gasiti; luč - svijeća*
I ljuđa im sjenu plavu.

„Divnu! Divnu! – Dva levita
Kao da su molit stala...
Al' je bijela mjesecina
Po stubama hrama pala.

- lirska opisna pjesma
- tema: buđenje zabranjene čežnje
- 1. strofa – opis noći: plavo nebo, zvijezde, mjesec
- 2. strofa – dva “levita” promatraju nočni pejzaž
- 3. strofa – sanjare o ženi – buđenje strasti
- 4. strofa – uznenirenost osjećaja
- 5. strofa – molitva umiruje strasti
- strofa - katrena; stih - osmerac; rima – abcb

Vladimir Vidrić „Adieu“

*O moja je leđa lagano
Kucnula mandolina
I moj se kaput raskrio.
Purpurna pomrčina
Moje je vjeđe prekrila
od sunca, vjetra i vina.*

*A moja se ruka ganula,
Koja pjesmice sklada,
Svjetlu je suzu utrla,
Što mi sa zjena pada.
- Tako silazim, gospojo,
Stubama tvoga grada.*

- adieu (franc.) - zbogom
- posljednja pjesma u Vidrićevoj zbirci
- lirska ljubavna (misaona) pjesma
- tema: pjesnikov oproštaj od voljena žene – pjesnikov oproštaj od života
- ljubavna pjesma postaje oproštajnom pjesmom
- motivi: mandolina, kaput, purpurna pomrčina, ruka, suze, silazak
- pjesmu se može promatrati na dva načina: 1.) rastanak s voljenom ženom
2.) rastanak sa životom
- pjesnik oproštaj od voljene, odnosno od života, bilježi stupnjevito (gradacijaski)
- **mandolina** – simbol rastanka, tuge, smrti
- **kaput se raskrio** – tijelo koje propada
- **purpurna pomrčina** – slutnja umne pomračenosti uvjetovana pjesnikovim načinom života (**“od suza, vjetra i vina”**)
- **ruka** – pjesništvo; **“ruka se ganula”** – prestanak pjesničkog stvaranja
- **silazak stubama** – silazak iz dragina dvora; odlazak od voljene
 - silazak u carstvo smrti; odlazak u smrt

Vladimir Vidrić „Pejzaž I”

- lirska opisna pjesma
 - tema: podnevna idila
- 1. strofa** - izgled prirode – žuti cvjetovi, zlaćane pčeles, sjenata stabla, bijeli oblaci
- 2. strofa** - “podnevno zvono zvoni” – poziva vjernike na molitvu (skrušenost i pobožnost naroda)
- 3. strofa** - u završnim stihovima u idilu i mir unosi se slutnja smrti (hum - uzvisina od iskopne zemlje)
- ta slutnja ostaje nedorečena (na kraju stiha nije točka nego trotočje)
 - bojama – žuto, zlaćano, bijelo, plavo, crveno – pjesnik nam želi što vjernije dočarati sliku tog pejzaža
 - prevladavaju pridjevi: zlaćane pčeles, plavo nebo, crveni krovovi...
 - glagolsko vrijeme: prezent (sadašnjost) – ukazuje na svevremenost ljepote prirode

„Pejzaž II”

- lirska opisna pjesma
 - tema: nemogućnost pjesnika da pronikne u tajnu prirode
 - kompozicija pjesme: dijalog između pjesnika i prirode
- 1. strofa** - opis noćnog pejzaža: mjesec, nebo, mjesecjevo kretanje kroz noćne oblake
- 2. strofa** - otvaranje prozora
- 3. strofa** - razgovor s prirodom
- 4. strofa** - pjesnik želi proniknuti u tajnu prirode
- 5. strofa** - ograničenost ljudske spoznaje
- riječima “*Ja ne znam*” - pjesnik nam kazuje da ne može otkriti tajnu prirode koja ga okružuje
 - glagolsko vrijeme: izmjena perfekta (odskakivao, plivo) i aorista (vidjeh, viknuh)

Razlike između Pejzaža I i Pejzaža II

Pejzaž I	Pejzaž II
- dan	- noć
- raskošnost boja	- igra svjetla i tame
- mir, spokojnost	- uznemirenost
- uporaba pridjeva	- uporaba glagola

DINKO ŠIMUNOVIĆ „Duga”

- rođen u Kninu 1873. u Kninu, a umro i Zagrebu 1933.
- završio učiteljsku školu
- djela: pripovijetke – “Duga”, “Alkar”, “Muljika”; roman – “Tuđinac”

- pripovijetka
 - vrijeme radnje: potkraj 19. st,
 - mjesto radnje: Čardaci
 - tema: tragična sudbina djevojčice Srne
 - likovi:
- SRNA (Brunhilda) – desetogodišnja djevojčica, jedinica u bogatih roditelja
- sputana strogim roditeljskim odgojem (zato što je žensko)
 - nadimak Srna – zbog razigranosti i vesele naravi
 - ime Brunhilda ne odgovara razigranoj djevojčici
 - želi postati dječak (dječacima je sve dozvoljeno)
 - priča o dugi: ako djevojčice protrče ispod duge mogu postati dječaci
 - Srnina želja da postane dječak nestaje zajedno s njom u močvari

SERDAR JANKO I SERDARICA EMILJA – Srmini roditelji, imućni

- svojim strogim odgojem i nerazumijevanjem uzrokovali su tragičan događaj
- prekasno uviđaju svoju pogrešku: u životu je važnija osobna sloboda pojedinca od materijalnih stvari
- nisu mogli podnijeti tu svoju krivnju te zajedno odlaze u smrt

SAVA – djevojka bez šaka

- fizički nedostatak nije ju spriječio da sama zarađuje za život
- njena priča o tome kako ju je muž prevario i iskoristio, ubrzala je Srninu želju da postane dječak

KLARA – udovica, vlasnica vinograda

- smatra da je Bog dosudio ženama da trpe zlo koje im pošalje

Ivan Kozara „Đuka Begović”

- pjesnik, pripovjedač i romanopisac

- rodio se u Vinkovcima 1885.g.
- školu nije volio te ju je napustio u 13-oj godini
- 1909. dobiva mjesto poslovođe u nakladnom fondu Društva hrv. književnika
- umro je 1910. od tuberkuloze
- roman “Đuka Begović” počeo je pisati 1907.g., a dovršio ga je 1908.g.
- psihološko-socijalni roman (psihološki – opisuje Đukina razmišljanja,dvojbe, nezadovoljstva)
- vrijeme radnje: potkraj 19. st.
- mjesto radnje: neimenovano slavonsko selo
- tema: prikaz slavon. mentaliteta kroz lik Đ. Begovića (mentalitet-način razmišljanja)

* likovi: Đuka Begović– bećar, temperamentan (uzavrele krvi), nepredvidiv

- živi neodgovorno, neorganizirano, sklon porocima: ženama, piću, neradu (naslijedio od oca)
- u srdžbi ubija vlastita oca (svađa oko imetka)
- buni se protiv društvenih i moralnih okova; želi se promijeniti (zadovoljstvo pronalazi u radu), ali ga njegov temperament vraća na prijašnji način života
- od nekad bogatog gazde postaje sluga

Šima Begović - Đukin otac, bogati gazda sklon porocima, rano ostaje udovac, sina odgaja da bude poput njega; smatra da djeci bogatih gazda ne treba škola

baba Mara– brine se o Đukinoj kćeri Smilji

Marijica – Đukina žena, tiha, povučena, umrla je godinu dana nakon poroda
birtašica Julka, čobanica Ruža, sestrična Ola – Đukine ljubavnice

- Đ. Begović prikazan je kao podvojena ličnost: u jednoj osobi je i bećar i patnik

- njegovo ponašanje ne određuje razum nego uzavrela krv, nagon i strast

- tragičnost gl. lika izravno je povezana s osnovnim motivima:

1.) nebriga za potomstvo	3.) nerad i neozbiljnost
2.) nemoral u slavonskom selu	4.) ubojstvo oca

- roman započinje Đukinim povratkom iz zatvora (odležao je četiri godine)

- sljedeća dva poglavљa obrađuju dijelove iz Đukine prošlosti – prisjećanje na djetinjstvo, na očeve ljubavnice, na mladost, na ženidbu s Marijicom, na sukob s ocem

- neočekivan kraj: Đuka je propao čovjek bez imetka, a dane provodi čuvajući tuđe ovce

- pisac nam ne objašnjava što se na kraju dogodilo s Đukom, ostavlja nam mogućnost da si sami zamislimo što će biti s njim: Hoće li ostati tuđi sluga ili će opet postati svoj gospodar

RAZDOBLJE U SVJETSKOJ KNJIŽEVNOSTI OD 1914. DO 1929.

Marcel Proust [Marsel Prust] "Combray"

- francuski romanopisac
- rođen je 1871.g. u Parizu
- bio je krhka zdravlja te posljednih 10-tak god. života provodi u bolesničkoj sobi izoliran od svijeta
- tada je napisao ciklus od 7 romana: **"U traženju izgubljena vremena"**
(1. Put k Swannu, 2. U sjeni procvalih djevojaka, 3. Vojvotkњa de Guermantes, 4. Sodoma i Gomora", 5.Zatočenica", 6. Bjegunica, 7.Pronađeno vrijeme)
- njegov opus ima značajnu ulogu u razvoju moderne književnosti (odlikuje se izvanrednim zapaženjima, detaljnim opisima, humorom)
- cijeli se opus oslanja na Bergsonovu filozofiju (vrijeme se može zaustaviti vraćenjem u prošlost)
- umro je u Parizu 1922.g.
- novim načinom pisanja stvara tzv. **moderni roman**:
 1. ulazi u podsvijest svojih junaka (razvija novu tehniku pisanja – unutarnji monolog)
 2. nema prave fabule
 3. likovi nisu socijalno i psihološki okarakterizirani (važan je pripovjedačev doživljaj lika)
 4. roman uspostavlja tzv. psihičku simultanost (ispreeču se sadašnjost i prošlost)
 5. važnost nehotičnih sjećanja koji su potaknuti nekim vanjskim doživljajem
 6. eseistički dijelovi (razmišljanja o umjetničkim djelima, o vremenu, o prirodi...)
- Proust je glavni predstavnik monološko-asocijativnog tipa romana (pisac iznosi uspomene, analizira emocionalna stanja i niže asocijacije)
- cijeli opus ima autobiografski karakter (sjećanja i uspomene samog pisca)
- Proust uspijeva osjetilnim podražajima (uglavnom mirisom i okusom) izvući iz podsvijesti "svojeg junaka" događaje iz njegove prošlosti, koje on ponovo proživljava u sadašnjosti:

"Čim sam prepoznao okus komadića madelaine umočen u lipov čaj koji
mi je davala tetka, umah mi pred oči izroni ona stara siva ulična kuća..."

"... sav Combray s okolicom, sve je to izašlo iz moje šalice čaja."...
- moderni roman
- 1. dio romana „Put k Swannu“ (2. „Swannova jedna ljubav“, 3. „Ime“)
- tema: sjećanje na dane djetinjstva
- gl. lik: **Pripovjedač** (Proust) – tridesetogodišnjak; slike iz djetinjstva oživljava pomoću okusa i mirisa (madelaine kolačića i lipova čaja)
 - sjećanje na Combray, na njegovu okolicu, na baku, djeda, tetu Leonie, susjeda Swanna
- događaji u njegovom životu sentimentalne su prirode: ljubav prema majci i baki, ljubav prema Gilberti Swann, i ljubav prema vojvotkinji de Guermantes.

HRVATSKI EKSPRESIONIZAM

Antun Branko Šimić „Smrt i ja“

- pjesnik, kritičar, urednik časopisa
- najznačajniji predstavnik hrvatskog ekspresionizma
- rodio se 18.11.1828. g. u Drinovcima u Hercegovini, a njegov kratki životni put završio se u bolnici za tuberkulozne za Zagreb. Zelenom brijezu 2. svibnja 1925.
- školovao se u franjevačkom samostanu u Širokom Brijegu, kratko vrijeme pohađa gimnaziju u Mostaru, Vinkovcima, zatim odlazi u Zagreb

- s pokretom ekspresionizma upoznaje se 1916. preko njem. časopisa „Der Sturm“
- u svom časopisu „Vijavica“ iz 1917. javno govori o tom pokretu
- **1919.g.** objavljuje časopis „Juriš“
- **1920.g.** objavljena mu je zbirka „Preobraženja“
- osnovni motivi u Šimićevim pjesmama su: **žena ljubav, tijelo, bolest, smrt i siromaštvo**
- za njega je ljubav smisao života, a smrt nešto normalno, svakodnevno, prirodno
- Šimić je bio i pjesnik preobraženja – nastojao je stvarnost preobraziti u novu, drugačiju stvarnost (punu novih apstraktnih slika, novih boja)

*Smrt nije izvan mene: Ona je u meni
 od najprvog početka: sa mnom raste
 u svakom času*
Jednog dana
ja zastanem
*a ona raste dalje
 u meni dok me cijelog ne proraste
 i stigne na rub mene. Moj svršetak
 njen pravi je početak:
 kad kraljuje dalje sama*

- lirska misaona pjesma
- u pjesmi je izražen motiv smrti
- smrt je česta tema u Šimićevim pjesmama (vrlo rano Šimić se sukobljava s bolešću)
- Šimić doživljava smrt kao jedinu mogućnost koju život neizbjegno nosi u sebi, smrt je dio života
- život i smrt su neizbjegni pratnici čovjeka
- samim rođenjem predodređeni smo za smrt
- Šimić je nastojao da taj biološki proces rasta smrti bilježi jednostavno i smireno, bez patetike
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, odsustvo interpunkcije (nema točke, zareza), česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić „Moja preobraženja“

*Ja pjevam sebe kad iz crne bezdane i mučne noći
 iznesem blijedo meko lice u kristalno jutro
 i s pogledima plivam preko polja livada i voda*
- tužne

*Ja pjevam sebe koji umrem na dan bezbroj puta
 i bezbroj puta uskrsnem*

*O Bože daj me umorna od mijena
 preobrazi u tvoju svjetlu nepromjenjivu i vječnu zvijezdu
 što s dalekog će neba noću sjati
 u crne muke noćnih očajnika.*
- promjena

- preobraženja - promjene
- lirska misaona pjesma
- tema: promjene tijekom dana
- “**Ja pjevam sebe...**” – pjevam o sebi
- kontrast: crna noć – kristalno jutro

- "... i s pogledima plivam preko polja livada i voda..." - vezanost pjesnika za zavičaj
- u 2. strofi pjesnik govori o promjenama tijekom dana, o pesimizmu i optimizmu
- umoran je od stalnih promjena
- želi da ga Bog preobrazi u zvijezdu (simbol vječnosti)
- njegove pjesme osigurat će mu besmrtnost
- u njegovim će pjesmama ljudi pronalaziti utjehu (one će im ukazati na prave životne vrijednosti)
- stih: slobodan
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
 - odsustvo interpunkcije (nema rečeničnih znakova)
 - česta uporaba glagola
 - važnost vizualnog izgleda pjesme

Antun Branko Šimić "Ljubav"

Zgasnuli smo žutu lampu

*Plavi plašt je pao oko tvoga tijela
Vani šume oblaci i stabla
Vani lete teška bijela krila*

Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu

Moje ruke svijaju se žude mole

*Draga, neka tvoje teške kose
Kroz noć zavijore, zavijore*

*Kroz noć
Kose moje drage duboko šumore
kao more*

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav prema ženi
- Šimić u pjesmi spominje tri boje:
žutu – označava toplinu, tjelesnost; to je izrazito zemaljska boja
plavu – označava hladnoću, duhovnost; to je izrazito nebeska boja
bijelu – označava čistoću, nevinost
- kod Šimića kao da nije bilo ljubavi, on je više žudio, molio nego što je osvajao željenu ljubav:
"Moje ruke svijaju se žude mole"...
- koristi glagole i pridjeve kako bi što bolje izrazio svoje osjećaje
- glagoli: *zgasnuli, pao, lete, ispruženo, svijaju se, žude, mole...*
- pridjevi: *žutu* lampu, *plavi* plašt, *teška bijela* krila
- stilska sredstva: anafora (ponavljanje riječi na početku stihova): ... "**Kroz noć...**
Kroz noć..."
poredba (usporedba): "**Kose moje drage duboko šumore kao more**"
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
 - odsustvo interpunkcije
 - česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić „Hercegovina“

- lirska domoljubna pjesma
- tema: osobni doživljaj zavičaja
- plavom bojom Šimić nas uvodi u svoj unutrašnji svijet; opisuje zavičaj onako kako ga on vidi i doživljava (plava - boja ekspresionista; označava duhovnost)

stvarnost	pjesnikov doživljaj	simbolika
<i>livada</i>	<i>plava livada</i>	- pjesnikov unutrašnji svijet
<i>parni mlin</i>	<i>krvlju namrljana slikarija na nebu</i>	- surova stvarnost
<i>vika seljaka</i>	<i>vika opeka</i>	- pobuna seljaka
<i>crni vlak</i>	<i>crni vlak koji se vuče i vrišti</i>	i - iseljavanje uvjetovano siromaštvom; slutnja smrti
<i>slika sela u noći: nekoliko bijelih svjetlih prozora</i>	<i>nekoliko bijelih svečanih časova</i>	- mnogi su domovi napušteni

- zavičajnim motivima pjesnik iznosi stanje vlastite duše: strah, očaj, tjeskoba, nemir, usmljenost, slutnja smrti
- važnost boja: plava - duhovnost
 - crvena – krv (surova stvarnost – rat)
 - crna – slutnja smrti
 - bijela – optimizam
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
 - nema interpunkcije
 - česta uporaba glagola
 - simbolika boja
 - osjećaji: strah, usamljenost, očaj, nemir
 - vizualan izgled pjesme
 - objektivna stvarnost postaje subjektivan doživljaj

Antun Branko Šimić „Pjesnici“

- lirska misaona pjesma
- tema: razmišljanje o pjesnicima
- motivi: pjesnici, čuđenje, svijet, oči, uho
- čuđenje – osnovni poticaj za stvaranje (izvor poezije)
- pjesnici gledaju i osluškuju ono što ostali ljudi ne zamjećuju, potom te doživljaje i svoj unutarnji svijet izražavaju u pjesmama
- nailaze na “ćutanje” – društvo nema sluha za pjesmike
- stihom “*pjesnici su čuđenje u svijetu*” naglašava da pjesnici prate i proživljavaju sve što se događa u svijetu
- “*pjesnici su vječno treptanje u svijetu*” – trajno su uznenireni
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
 - nema interpunkcije
 - odbacivanje opisa
 - česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić "Opomena"

Čovječe pazi
da ne ideš malen
ispod zvijezda!

Pusti
da cijelog tebe prođe
blaga svjetlost zvijezda!

Da ni ta čim ne žališ
kad se budeš zadnjim pogledima
rastao od zvijezda!

Na svom koncu mjesto u prah
predi sav u zvijezde!

- lirska misaona pjesma
- pjesnikovo obraćanje čitatelju
- tema: smisao čovjekovog postojanja
- poruka: "ČOVJEČE PAZI DA NE IDEŠ
MALEN ISPOD ZVIJEZDA!"

/
u životu trebamo težiti višim i trajnijim vrijednostima – idealima

- ideali koji osmišljavaju čovjekov život:
humanost, dobrota, plemenitost, altruizam...
- "zvijezda" – simbolizira viši smisao život ispunjenost život
- "predi sav u zvijezde" – dosezanje najviših idea
- čovjek svojim djelima može doći vječnost
- karakteristike ekspresionizma:
 - slobodan stih
 - nema interpunkcije
 - česta uporaba glagola
 - odbacivanje opisa
 - vizualan izgled pjesme

RAZDOBLJE U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI OD 1929. DO 1952.

Miroslav Krleža - pisac, pjesnik, dramaturg, esejist

- rodio se 7. srpnja 1893. u Zagrebu
- pučku školu i nižu gimnaziju završio je u Zagrebu
- pohađa kadetsku školu u Pečuhu te Vojnu školu u Budimpešti
- u književnosti se javlja 1914. g. dramom *Legende*
- 1950. g. imenovan je ravnateljem Leksikografskog zavoda u Zagrebu
- umro je 29. prosinca 1981.g. u Zagrebu
- književno stvaralaštvo:
 - 1.) **poezija** – u početku ekspresionist
 - najveći poetski ostvaraj - **Balade Petrice Kerempuha** – 36 balada napisanih 1935./1936.g.
 - Balade su pjesnikova vizija hrv. povijesti promatrane u nizu seljačkih buna i otpora
 - u njima opisuje sliku hrv. kmeta koji je stoljećima pritegnut domaćim i stranim gospodarima, jedino što ga održava na životu je crni humor i ironija
 - jezik Balada: kajkavski
- 2.) **proza**

- Krležini su romani pisani bujnim stilom i jezikom, puni novotvorenica i složenica, bogati esejističkim odlomcima
- govore o ljudskom postojanju, umjetnosti, politici i povijesti.
- najznačajniji romani su:

Povratak Filipa Latinovicza - roman je o umjetniku, često dovođen u vezu s proustovskim ciklusom.

Banket u Blitvi - smješten u imaginarnoj baltičkoj državi i usredotočen na temu totalitarizma i borbe protiv nje

Na rubu pameti - pisan u 1. licu jednine, s priopovjedačem doktorom prava koji dolazi u sukob s društvom kojem i sam pripada

Zastave - panorama su hrvatskoga društva uoči i poslije 1. svjetskoga rata,

- Krležin se novelistički opus dijeli, uglavnom, u tri tematska ciklusa.

a) proturatna proza - **Hrvatski bog Mars** - tema je besmisleno stradanje hrv. domobrana poslanih na istočno bojište (Galicija)

- dominiraju naturalistički opisi vojničkoga života i smrti,

b) novele malograđanskoga kruga - "In extremis", "Veliki meštar sviju hulja" i "Smrt bludnice Marije".

c) uspon i pad visoke buržoazije

3.) drama

- dramsko stvaralaštvo M. Krleže dijeli se u tri faze:

a) **prvi dramski ciklus** pod imenom *Legende, od 1914. do 1922.* čine drame: *Legenda, Kraljevo, Kristofor Kolumbo*

- u ovim dramama Krleža rješava neka opća pitanja sudbine čovjeka i čovječanstva (utjecaj ekspresionizma)

b) **drugi dramski ciklus** – ratna tematika: *Golgota, U logoru, Vučjak.*

- Krleža uvodi **realističko – psihološku karakterizaciju.**

c) **treći dramski ciklus:** *Gospoda Glembajevi, U agoniji, Leda* (30-ih god. 20. st.)

- najbolji dramski opus, ispunjen psihološkom motivacijom i psihološkom analizom likova

- dramski sukob ne postoji toliko u međusobnim odnosima, koliko unutar njih samih

MIROSLAV KRLEŽA „GOSPODA GLEMBAJEVI”

- prva drama iz trilogije o Glembajevima (U agoniji, Leda)

- **vrijeme radnje:** neposredno pred 1. svj. rat; **mjesto radnje:** Zagreb

- **tema:** ekonomsko i moralno propadanje obitelji Glembay

- **likovi:**

Ignjat Glembay - bankar i industrijalac, direktor firme “Glembay Ltd.”

barunica Castelli-Glembay (Charlotte) - druga supruga Ignjata Glembaja

Leone Glembay - sin Ignjata Glembaja iz prvog braka

- slikar, dr. filozofije, vrijeme provodi po evropskim metropolama

- opterećen svojim porijeklom i majčinom tragedijom

- želi se riješiti tog glembajevskog u sebi

sestra Angelika Glembay - dominikanka (časna sestra), pravim imenom Beatrix

- udovica starijeg Glembajevog sina Ivana

Alojzije Silberbrant – dr. teologije, kućni učitelj baruničina sina i njezin ljubavnik

Puba Fabriczy-Glembay - pravni savjetnik firme “Glembay”

Titus Fabriczy-Glembay – Pubin otac, Glembajev rođak

Oliver Glembay – sin barunice Castelli i Ignjata

- drama započinje proslavom obljetnice firme “Glembay Ltd.” kojoj prisustvuje i Leone

- po povratku Leone otkriva zagušljivu atmosferu u kući svoga oca i uviđa novu dramu u kojoj će ispaštati njegov otac

- pokušava sprječiti tragediju, ali stjecajem okolnosti ubrzava njen kraj

- sukob s ocem: zbog majčine smrti te otkrivanja baruničinog razvratnog života (što duboko pogoda starog Glembaja)

- u trećem činu javlja se sukob između Leona i barunice Castelli

- baruničino priznanje – svjesno je unovčila svoje godine provedene u kući Glembay

- završetak: barunica otkriva finansijsku propast svoga muža, ali i propast svoje imovine

- **bijesna što je ostala bez novca, ponavlja riječi grofice Barboszy “da su svi Glembajevi ubojice i varalice” – u naletu bijesa ubija ju škarama (vidi u noj sve ono glembajevsko)**

- iako je poricao svoju pripadnost Glembajevima, ipak u njemu prevladava glembaj. krv

- **potvrđena je legenda barunice Barboczy:** Leone je ubojica, Ignjat varalica, barunica bludnica i ubojica, Oliver razbojnik

- sve glembajevske krize rješavaju se rasipništvom, ludilom, ubojstvima i samoubojstvima

Miroslav Krleža „Povratak Filipa Latinovicza“

- **prvi hrv. moderni roman** (složena struktura; razlomljenost vremena, prostora i fabule; otuđenost glavnoga lika; ulaženje u psihu gl. lika – unutarnji monolog; asocijativna tehnika – sjećanja naviru pomoću asocijacija)

- monološko – asocijativni tip roman

- tehnikе pripovijedanja: opisivanje, pripovijedanje, dijalog, unutarnji monolog

- vrijeme radnje: oko 1930.g.

- mjesto radnje: Zagreb i okolica

- tema: povratak koji predstavlja inventuru cjelokupnog Filipovog života

- motiv povratka ima dvostruko značenje: a) povratak u rodni kraj

b) povratak u prošlost

- likovi:

- * gl. lik je oslikan tehnikom *introspekcije* – “radnju” romana čine Filipova sjećanja, razmišljanja, emocije

Filip Latinovicz (Sigismund Kazimir) – umjetnik, slikar (40 g), nakon 23 g. vraća se u Zagreb

- zasićen zapadnoeuropskom urbanom civilizacijom

- povratak kući vezan je uz: 1.) želju da sazna tko mu je otac

2.) želju da ispita svoj odnos prema domovini

3.) želju da ponovno pronađe inspiraciju za nova slikarska djela

- slike, mirisi, zvukovi dodiri oživljavaju u Filipu uspomene na prošlost (prustovski utjecaj)

- sjećanja su isključivo vesana za majku: nju krivi za svoje nesretno djetinjstvo

- u Kostanjevcu mu se događaju prijelomne stvari: saznaće tko mu je otac, zaljubljuje se u Bobočku, ponovno počinje slikati

Kazimijera (Regina) Latinovicz – Filipova majka, podrijetlom Poljakinja, trafikantica

- žena lakog moralu, zaradom od prodaje tijela kupuje kuću u Kostanjevcu

Ksenija Radajeva zvana Bobočka – tip fatalne žene, kasirica u gostonici “Kod Krune”

- poigravala se s muškarcima, uništavala im brakove

Vladimir Baločanski – pravnik, Bobočka ga je uništila i moralno i materijalno; zbog nje završava u zatvoru

- po povratku iz zatvora vraća se u Kostanjevac i živi s Bobočkom

- kako bi je spriječio da ga napusti, ubija ju

Sergej Kirilovoč Kyriales – Grk s Kavkaza, dermatolog i dr. filozofije, Bobočkin prijatelj

- izvršava samoubojstvo

- Filip u njemu prepoznaje svije drugo “ja” (mračni glas njegove podsvijesti)

Joža Podravec – kočijaš, neopterećen životnim normama, ravnodušan, neobrazovan

- predstavlja sve ono što je Filip odlaskom u svijet davno izgubio

- problemi u romanu: 1.) nemoć pred vlastitim slabostima

4.) neobično doživljavanje žena

2.) nerazješnjeno podrijetlo

5.) otuđenost

3.) specifičan odnos prema majci

6.) nerazumijevanje umjetnika i umjetnosti

Ivo Andrić „Prokleta avlija”

- **Prokleta avlija** – zloglasni zatvor u Carigradu (avlija – dvorište)

- kratki roman

- Prokleta avlija – metafora despotske države u kojoj su ubojice i sanjari jednako krivi i jednako stradavaju

- vrijeme radnje: 19.st.; - mjesto radnje: Carigrad, samostan (Bosna)

- tema: prikaz despotske države

- likovi: fra Petar – fratar iz Bosne, krivo optužen i zatočen u carigradski zatvor

Čamil - mladi Turčin iz Smirne, načitan; sin lijepo Grkinje i bogatog Turčina

- nakon očeve smrti naslijedio je veliki imetak i ugled

- optužen da sprema zavjeru protiv tadašnjeg sultana

- zaljubio se u lijepu Grkinju, zbog nesretne ljubavi posvećuje se učenju i proučavanju povijesti: zanimala ga je sudbina Džem-sultana (bio je brat Bajazita II., zatočenik mnogih europ. vladara; njime su kršćani ucjenjivali Bajazita II. kako ne bi napao kršć. zemlje)

- poistovjećuje se s njim

- netragom nestaje iz Proklete avlike

Latif - aga – upravitelj zatvora, nadimkom Karađoz (groteskna, nakazna ličnost iz turskog kazališta), u mladosti i sam prijestupnik

- stav prema krivici: smatrao je da nema nevinih u zatvoru, ako je netko prešao prag Avlike, kriv je

Haim – sitni prevarant, priča fra Petru o Čamili

Zaim – Turčin, sklon pretjerivanju, krivotvoritelj

- u pripovijetci imamo nekoliko pripovjedača:

- 1.) fra Petar – priča mladom fra Rastislavu o svom boravku u Avlji
 - 2.) Haim – priča fra Petru o Ćamilu
 - 3.) Ćamil – priča fra Petru o Džem-sulta
- sličnosti između Ćamila i Džem-sultana:
- a) uzaludnost borbe (Ćamil za voljenu ženu; Džem-sultan za prijestolje)
 - b) bijeg od života (Ćamil – utjeha u knjigama; Džem-sultan – u piću)
 - c) obojica su bili zatvorenici bez krivice
 - d) tragični likovi

Tin Ujević „Notturno“

- pjesnik, prevoditelj, eseijist, kritičar, bohem
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filozofski fakultet
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojađeno zvono* (1933.), *Žedan kamen na studencu* (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav
- notturno/nokturno – umjetničko djelo koje predstavlja noć, noćne prizore, noćna raspoloženja

*Noćas se moje čelo žari,
noćas se moje vjeđe pote;
i moje misli san ozari,
umrijet ću noćas od ljepote.*

pote - znoje

*Duša je strasna u dubini,
ona je zublja u dnu noći;
plačimo, plačimo u tišini,
umrimo, umrimo u samoći.*

zublja - baklja

- lirska misaona pjesma
- motivi: noć, užareno čelo, oznojene vjeđe, ljepota, duševni zanos, tišina, samoća, smrt
- tema: pjesnikovo nadahnuće izazvano ljepotom
- pjesnik je opijen ljepotom (ljepotom noći, žene, života...)
- ta ljepota preobražava pjesnikovu duhovnu unutrašnjost (osjećaj zanosa, sreće)
- preobrazba je vidljiva i na pjesnikovom vanjskom izgledu: užareno čelo, oznojene vjeđe
- taj duševni zanos je toliko velik da je spreman i umrijeti
- metafora: duša – zublja u dnu noći

TIN UJEVIĆ „OVE SU RIJEČI CRNE OD DUBINE“

*Ove su riječi crne od dubine
Ove su pjesme zrele i bez buke.
- One su, tako, šiknule iz tmine,
i sada stremi ko pružene ruke.*

stremiti - težiti

*Nisam li pjesnik, ja sam barem patnik
i katkad su mi drage moje rane.
Jer svaki jecaj postati će zlatnik
a moje suze dati će đerdane.*

đerdan - ogrlica

- No one samo imati će cijenu,

*ako ih jednom u perli i zlatu,
kolajnu vidim slavno obješenu,
ljubljeno dijete, baš o tvome vratu.*

*perle – staklene kuglice
kolajna - ogrlica*

- lirska misaona pjesma
- nalazi se u zbirci „Kolajna” (najljepša zbirka ljubavne poezije hrv. lirike)
- tema: pjesničko stvaralaštvo
- pjesnikove riječi su pune patnje, boli, one su „crne od dubine” jer dolaze iz njegove duše
- Ujević sumnja u sebe kao pjesnika jer je uvijek težio ka savršenstvu (nepravdana sumnja)
- pjesnik je patnik, i upravo u toj patnji pronalazi inspiraciju za svoje pjesme
- iz svakog njegovog jecaja, iz svake njegove suze nastat će najljepši stihovi (najljepše pjesme nastaju iz najveće patnje)
- njegove pjesme „imati će cijenu”, vrijedit će jedino ako nađu na čitatelja koji će prepoznati njihovu vrijednost i ljepotu
- stilska sredstva: epiteti: crne, zrele, pružene, drage, ljubljeno;
metafora: „riječi crne od dubine”
poredba: „streme ko pružene ruke
- strofa: katrena
- stih: jedanaesterac

TIN UJEVIĆ „SVAKIDAŠNJA JADIKOVKA”

- pjesma se nalazi u zbirci „Lelek sebra” (1916.)
- lirska misaona pjesma
- motivi: osamljenost, bespomoćnost, razočaranje, odbačenost, gubljenje iluzija
- tema: osamljenost pjesnika
- pjesma je podijeljena na četiri dijela:

I. dio - izražava osobnu pjesnikovu tragediju

- pjesnik se osjeća staro iako je mlad:
*„Kako je teško biti slab,
kako je teško biti sam,
i biti star, a biti mlad.”*
- pjesnikovo lutanje i ponižavanje izraženo je stihovima: „I gaziti cestama,
i biti gažen u blatu...”
- smatra da je rođen pod nesretnom zvijezdom: „Bez sjaja zvijezde udesa
što sijaše nad kolijevkom...”

II. dio - pjesnikovo prvo obraćanje Bogu

- pjesnik govori o svojim idealima iz mladosti koji sadrže ljepotu i sreću:
*„Bože, sjeti se
svih obećanja blistavih
što si ih meni zadao...”*
- život nije realizirao ideale iz mladosti, već je donio patnju, razočaranje i na kraju samoću
- pjesnik nam otkriva svoj težak život: trnje, kamenje, krvave noge, ranjeno srce, kosti umorne
- svoje patnje poistovjećuje s patnjama Isusa Krista:
*„I znaj da Sin tvoj putuje
dolinom svijeta turobnom
po trnju i kamenju...”*
- svoju samoću izražava stihovima:
*„I nema sestre ni brata,
i nema oca ni majke
i nema drage ni druga...”*

III. dio - pjesnikovo drugo obraćanje Bogu

- započinje stihom: „*Bože, žeže tvoja riječ...*”
- pjesnik je klonuo i ne vidi izlaz iz te svoje situacije
- jedini izlaz vidi u smrti, ili u ljubavi, odgovorima (zašto mu je život ispunjen razočaranjem, patnjom):
„*Jer meni treba moćna riječ
jer meni treba odgovor,
i ljubav, ili sveta smrt...*”

IV. dio - izražava potpunu tragičnost pjesnika: „*Jer mi je mučno biti slab, jer mi je mučno biti sam...*”

- želi biti jak i voljen: „*...kada bih mogao biti jak,
kada bih mogao biti drag...*”
- prerano izgubljena mladost:
„*....no mučno je, najmučnije
biti već star, a tako mlad.*”
- kompozicija: zatvorena (naglašava da su samoča, patnja i razočaranje u životu čovjeka neizbjegni

Tin Ujević „Pobratimstvo lica u svemiru”

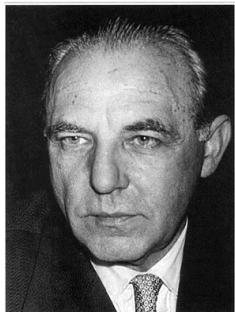
- lirska misaona pjesma
 - tema: svijest o zajedništvu
 - pobratimstvo: zajedništvo ljudi - svim ljudima zajednički su: snovi, misli, lutanja. grijesi, snaga, teret sudsbine...
 - osnovna misao: život je božanski vječan, a čovjek je dio svemira
1. strofa – pjesnikovo ohrabrenje - nismo sami u svojim nevoljama, snovima
 - i drugima se događa ono što i nama
 - ... „*Ima i drugih nego ti
koji nepoznati od tebe žive tvojim životom.*”...
 2. strofa – pjesnikovo upozorenje
 - svoje misli i razmišljanja dijelimo sa drugima
 - čovjek je dio cjeline
 3. i 4. strofa - oduvijek je čovjek “dijelio” s drugima nešto svoje (misli, snove, sudsbinu)
 5. strofa – smatramo da smo bolji od drugih - osjećaj vlastite vrijednosti
 6. strofa – svi smo isti, isto se ponašamo u zloći i radosti,
 - istu sudsbinu “nosimo” – zajednička nam je sudsina
 7. strofa – čovjek je dio svemira: ... „*Ja sam u nekom tamo neznancu, i na zvijezdi
dalekoj, raspreden...*”
 8. strofa – svijest o vlastitoj individualnosti: “*Ja sam ipak ja, svojeglav*

Tin Ujević „Božanska ženo, gospo nepoznata“ (IX.)

- iz zbirke pjesma *Kolajna* (kolajna – ogrlica)
- lirska ljubavna pjesma
- tema: nedostignost voljene žene
- motivi: božanska žena, gospa nepoznata, strepnja, zlato, srce, sunce, mjesec
- pjesnik se obraća nepoznatoj ženi (plod njegove mašte)
- čezne za ljubavlju, strepi od siline osjećaja i od ženine ljepote
- simbolika ženskog imena Beata (Blažena) – donijela bi mu blaženstvo i sreću
- ostaje mu samo san i sveprisutno pitanje: tko je ona, što je ona, gdje je ona?
- pjesnički oblik: sonet
- rima: abba abba cdd cdd
- stih: jedanaesterac
- uzori: Petrarca, trubaduri, Matoš
- stilska sredstva:

*retoričko pitanje – ...“ dokle, i kamo mene misliš vući?“...

*metafore: zlatni zvečir – njegova ljubav
besčutna vrata – njenо srce

Dobriša Cesarić

- Dobriša Cesarić – pjesnik, eseist, prevoditelj
- rođio se u Požegi 10. siječnja 1902., a umro u Zagrebu 18. prosinca 1980.g.
 - djetinjstvo je proveo u Osijeku gdje je i završio OŠ i niže razrede gimnazije
 - 1916. odlazi u Zagreb gdje je i maturirao; studirao je pravo i filozofiju
 - radio je u HNK gdje je učio režiju, te kao lektor u izdavačkoj kući Zora
 - u književnosti se 1. puta javio 1916, pjesmom „I ja ljubim“
 - nazivaju ga pjesnikom grada, ljubavi, vedrine, ali i pjesnikom boli, sumnje i socijalne bijede
 - glavne značajke njegove poezije: jednostavnost, lakoća ritma, dubina osjećaja, vezani stih
 - antologische pjesme: Slap, Povratak, Oblak, Pjesma mrtvog pjesnika, Balada iz predgrađa i dr.
 - zbirke pjesama: Lirika (1931.), Spasena svjetla (1938.), Pjesme (1942.) Moj prijatelju (1966.)
Slap (1970.), Voćka poslje kiše (1980.).

Dobriša Cesarić „Balada iz predgrađa“

- lirska socijalna pjesma
- iz samog naslova zaklučujemo da se radi o pojedincu koji na kraju umire
- tema: život ljudi u predgrađu
- opis predgrađa: svjetlost petrolejske lampe, blato, cigle, stari plot
- predgrađe – mjesto gdje živi sirotinja
- pjesnik je jedini primijetio da jednog stanovnika predgrađa više nema
- razlog: bolest i na kraju smrt zbog neimaštine
- smrt neznanaca ništa ne mijenja, ništa se nije promijenilo
- kompozicija: zatvorena

Dobriša Cesarić, Oblak

- vrsta pjesme: misaona
 - tema pjesme: uloga pjesnika u društvu
- ↓
- neshvaćeni
neprihvaćeni
ismijavani

-osnovni motiv: oblak

Osnovno i preneseno značenje pjesme

OBLAK – osnovno značenje	OBLAK – preneseno značenje
1. strofa – oblak se pojavljuje iznad grada	- pojava pjesnika
2. strofa – želi svojom ljepotom privući ljudе, no ljudi ne gledaju u nebo	- želi svojim pjesmama privući čitatelje, no ljudi ne prepoznaju njihovu ljepotu
3 strofa – oblak, neprimijećen, nastavlja svojim putem	- pjesnici, neshvaćeni i usamljeni, nastavljaju svojim putem – pišu pjesme
4. strofa – neprimijećen nestaje	- neshvaćen nestaje, umire

*Stilska izražajna sredstva

Asonanca: *U predvečerje, iznenada, 5 x e*

Za vlašću, zlatom il za hljebom, 4 x a

Aliteracija: *Za vlašću, zlatom il za hljebom, 3 x z*

Anafora: *Vjetar visine...*

Vjetar visine...

Metafora: oblak - pjesnik

grad – ljudi

-forma pjesme: 4 katrene

. rima: ukrštena (abab) i isprekidana (abcb)

D. Cesarić, Povratak

- lirska misaono-ljubavna pjesma
- tema: obnavljanje života i stare ljubavi
- ograničenost ljudske spoznaje: „*Ko zn (ah, niko, niko ništa ne zna)
krhko je znanje...“*
- pjesnikova sumnja u obnavljanje stare ljubavi: „*Još bi nam mogla desiti se ljubav,
Desiti - velim,
Ali ja ne znam da li da je želim,
Ili ne želim.“*
- vječito kretanja života: „*U moru života što vječito kipi,
Što vječito hlapi,
Stvaraju se opet, sastaju se opet
Možda iste kapi - .. .“*
- pjesnikova vizija povratka bivše ljubavi: „*Možda ćeš se jednom uveče pojavit
Prekrasna, u plavom...“*
- njegova bivša ljubav i ne sluti što mu je nekad značila: - bila je svjetlost njegova života
- njegova inspiracija
- ponovni susret dvaju ljubavnika: kao susret dvaju stranaca
- bit će „slijepi“ za ono što je nekad bilo – neće se obazirati na prošle dane, krenut će ispočetka
- ponavljanjem 1. strofe i nakraj pjesme naglašava da je život poput kruga u kojem se sve ponavlja
- život je krug u kojem se sve ponavlja: obnavlja se ljuba, izmjenjuju se sreća i nesreća, jedina stalna i sigurna činjenica je ograničenost ljudske spoznaje

DRAGUTIN TADIJANOVIĆ (1905. – 2007.)

- rođen u Rastušju, selu kraj od Sl. Broda, 4. 11. 1905.g. - umro je 28. lipnja 2007. g. u Zagrebu
- u Podvinju je poхађao OŠ, a gimnaziju u Slavonskom Brodu
- 1925. dolazi u Zagreb i upisuje studij šumarstva, ali ubrzo odustaje i upisuje Filoz. fakultet
- 1922. u zagreb. časopisu "Omladina" objavljena mu je 1. pjesma "Tužna jesen"
- bio je tajnik i predsjednik Društva hrv. književnika; nastavnik na Akademiji likovnih umjetnosti
- unatoč poodmaklim godinama bio je i dalje aktivan
- zbirke: "Sunce nad oranicama", "Dani djetinjstva", "Srebrne svirale", "Prsten", "Kruh svagdanji..."
- izvori pjesničkog nadahnuća su mu: a) Rastušje, b) roditeljski dom, c) seoski život; d) obitelj
e) škola, f) svakodnevni život
- značajke njegove poezije: jednostavnost, razumljivost, slobodan stih

“Dugo u noć, u zimsku bijelu noć”

Dugo u noć, u zimsku gluhi noć
Moja mati bijelo platno tka.

Njen pognut lik i prosjede njene kose
Odavna je već zališe suzama.

Trak lampe s prozora pružen je čitavim dvorištem
Po snijegu što vani pada
U tišini bez kraja, u tišini bez kraja:
Andjeli s neba nježnim rukama,
Spuštaju smrzle zvjezdice na zemlju
Pazeć da ne bi zlato moje probudili.

Dugo u noć, u zimsku pustu noć
Moja mati bijelo platno tka.

O majko žalosna! kaži što to sja
U tvojim očima.

Dugo u noć, u zimsku bijelu noć?

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav sina prema majci
- motivi: **zimska noć, dom, majka, bijelo platno**
- slika zimske noći iskazana je stihovima: **“Trak lampe s prozora pružen je čitavim dvorištem
Po snijegu što vani pada..”**
- pored motiva ljubavi imamo i socijalni motiv koji je uočljiv u mnogosatnom tkanju bijelog platna koje je namijenjeno za prodaju (kako bi se novcem platilo sinovo školovanje u Zagrebu)
- majka je ponosna na svoga sina, na njegove rezultate i unatoč teškome radu u očima joj se vidi sjaj
- prvi stih javlja se u tri varijante: **“Dugo u noć, u zimsku gluhi noć...”**
“Dugo u noć, u zimsku pustu noć...”
“Dugo u noć, u zimsku bijelu noć...”
- time pjesnik želi naglasiti dugotrajan i mukotrpan majčin rad

DRAGUTIN TADIJANOVIĆ “PRSTEN”

- lirska misaona pjesma
- tema: prolaznost i kratkotrajnost ljudskog života
- konkretnе oznake prstena: **srebrni prsten s tamnocrvenim kamenom karneolom** (dragi kamen)
- povijest prstena: potjeće od viteza koji je nosio kamen u križarski rat, kasnije ga je u srebro okovao nurnberški zlatar
- **prsten** – simbol postojanosti, trajnosti, prelazio je s ruke na ruku dok nije došao do pjesnika (prsten mu je darovala njegova djevojka Jela, kasnije žena, koju je on nazivao Javorom)
- **prolaznost života:**
... “Te su ruke prah i pepeo”
- ljudi zanima materijalna vrijednost prstena, za pjesnika ima sentimentalnu vrijednost
- ne zna što će se dogoditi s prstenom nakon njegove smrti: hoće li završiti na nekoj drugoj ruci ili će s njim “leći u grob”
- pjesnikovo nepoimanje smrti:
“... da se ruka moja neće nikada rastati od prstena...”
- priča o prstenu pretvara se u priču o spoznaji o ljudskoj prolaznosti

- pjesnikova dvojba:

... "O mojem ili tvojem prstenu?" – možda prsten završi i na našoj ruci (neizvjesnost koju donosi život)

SVJETSKA KNJIŽEVNOST OS 1929. DO 1952.

Bertolt Brecht (1898. – 1956.) „Majka Hrabrost i njezina djeca”

- njemački pjesnik, pripovjedač, dramatičar i redatelj; tvorac i glavni predstavnik epskog kazališta
- drame: Majka Hrabrost i njezina djeca, Život Galilejev, Dobri čovjek iz Sečuana

Epsko kazalište – karakteristike:

- želi poučavati, utjecati na društvenu svijest
- odbacuje tradicionalnu dramsku strukturu i uvodi epske scene
- nema činova
- opširne didaskalije na početku svake scene
- dramska zbivanja popraćena su songovima, transparentima, parolama
- cilj je angažirati gledatelje, potaknuti ga na razmišljanje

- antiratna drama u 12 prizora (napisana 1939.g)
- mjesto radnje: sjeverna i središnja Europa
- vrijeme radnje: 1624. - 1636.
- tema je uzeta iz Tridesetogodišnjeg vjerskog rata između kršćana i protestanata (1618.- 1648.)
- tema: sudbina malih ljudi u ratu
- LIKOVI: Majka Hrabrost (Anna Fierling) - vojna dobavljačica, hrabra, požrtvovna, uporna
 - nadimak: ironičan – pod topovskom je paljbom „spasila“ 50 hlebova i prodala ih
 - pristalica je rata, on joj omogućuje sredstva za život
 - želi živjeti od rata koji uništava ljudе, a istovremeno želi sačuvati svoju djecu od njega
 - sva njezina djeca pogibaju
 - iako doživljava tragediju rata, ne odustaje od svog zanimanja
- Katrin – kći, nijema, suosjećajna,
 - spasila je grad svojim plemenitim činom (bubnjala je i tako spasila grad od opasnosti)
- Eilif – stariji sin, osuđen na smrt jer je učinio jedno junačko djelo previše (ukrao u vrijeme dok je trajao mir)
- Švicarski Sir – mlađi sin, osuđen na smrt jer nije htio odati gdje je blagajna njegove jedinice

DRUGA MODENA

Ranko Marinković (1913., Vis – 2001., Zagreb) „Kiklop”

- OŠ pohađao je u rodnome mjestu, gimnaziju u Splitu i Zagrebu
- diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu
- bio je direktor Drame HNK u Zagrebu, a od 1951. i profesor na zagreb. Akademiji za kazališnu umjetnost
- djela: „Ruke“ (zbirka novela); romani: „Zajednička kupka“, „Never more“; drame: „Glorija“, „Albatros“
- moderni roman (razlomljena struktura, opis psih. života likova, unutarnji monolog)
- simboličan naslov – kiklopi – jednooki divovi iz grč. mitologije (najpoznatiji je Polifem), ljudožderi
- kiklop – simbolizira rat i ratna stradanja, kanibalski svijet, ljudsku animalnost
- vrijeme radnje: predratno i ratno doba (od 1939. do 1941.)
- mjesto radnje: Zagreb - zagrebačke ulice i kavane: Dajdam, Kazališna kavana (Kavkaz), Ugodan kutić
- tema: rat i njegove posljedice u čovjekovu životu
- likovi: **Melkior Tresić** (Eustahije, Kior) – moderni Odisej koji se odupire ratu (kiklopu)
 - intelektualac, prof. filozofije, novinar, kazališni i filmski kritičar; opsjednut strahom od rata i smrti
 - izglađnjuje se kako bi izbjegao mobilizaciju
 - dane provodi u kavanama i ispraznim intelektualnim razgovorima

- ljubiće s Enkom, žudi za Vivijanom
- ne snalazi se u surovom svijetu vojarne – spas vidi u bolnici
- dospijeva i u ludnicu iz koje je otpušten i proglašen nesposobnim za vojsku
 - vraća se u opustošen grad
 - prijavljuje se u vojsku kako bi pronašao smisao svog postojanja, no odbijaju ga
 - slomljen i razočaran puže prema zoološkom vrtu (Zoopolis) simbolično pokazujući čovjekov pad od humanog bića do četveronošca sposobnog samo za golo preživljavanje

Maestro (Ludi Kukac) - urednik gradske rubrike, urednik gradske rubrike, izuzetne inteligencije i znanja

- kronični alkoholičar
- užasava se tekovina moderne civilizacije (strojava, električne energije - dalekovoda)
- izvršio samoubojstvo električnom energijom – bez prolijevanja krvi
- svoje tijelo prije smrti prodao anatomskom institutu

Ugo (Parampion) – novinar, šaljivdžija, ženskarоš

Atma (Adam) – Melkiorov susjed, kiromant (čita budućnost iz dlana)

- bio mađioničar u cirkusu
- nesretan u ljubavi
- čezne za Vivjanom

Vivijana (Melkior ju je tako nazvao) – žena Melkiorovih snova

- žena izuzetne ljepote, neobrazovana, skromnog intelekta
- često mijenja ljubavnike

Enka – Melkiorova ljubavnica, razmažena bogatašica, bludnica

Don Fernando – intelektualac, novinar

- razvio teoriju o preventivnom uklanjanju svih ljudi s psihičkim ili fizičkim nedostatkom kako bi zaštito one normalne

Krele - prije unovačenja bio je lutalica

- snalažljiv, pravi se glup
- pomogao Melkioru da ode iz vojske
- izruguje se pretpostavljenima u vojsci

- roman možemo podijeliti na tri tematske cjeline:

- 1.) Melkiorov život prije odlaska u vojsku
- 2.) Melkiorov život u vojsci, bolnici i ludnici
- 3.) Melkiorov život nakon izlaska iz ludnice

- naslov upućuje na intertekstualnost (utjecaj jednog knjiž. djela na drugo): rat kao suvremeni kiklop Polifem koji prijeti čovjeku

JURE KAŠTELAN „TVRĐAVA KOJA SE NE PREDAJE“

- pjesnik i eseist; rodio se 1919.g. u Zakućcu kraj Omiša
- gimnaziju je završio u Splitu, a studij jezika i književnosti na zagreb. Filozofskom fakultetu
- u književnosti se javlja uoči rata (1940.) zbirkom pjesama Crveni konj
- osnovni motivi Kaštelanove poezije: rat, smrt, ljubav, sloboda, dalmatinski kraj
- značajke Kaštelanove poezije:
 - a) spoj tradicionalnog (narodna poezija) i modernog (nadrealističke i ekspr. stilske značajke)
 - b) obilje metafora i alegorija
 - c) slobodan stih
- pjesnički uzor: Federico Garcia Lorca

- lirska misaona pjesma
- **tema:** pjesnik i pjesničko stvaranje
- **motivi:** tvrđava, zastava, srce, bedemi, uspavanka, san
- tvrđava simbolizira pjesnika (postojan i čvrst poput tvrđave)
- njegovi bedemi sazidani su od rana (patnja oplemenjuje čovjeka i čini ga jačim)
- kao što tvrđavu krasiti zastava, tako i njega krasiti dobro i plemenito srce:

„Ja sam tvrđava s jedinom zastavom srca.“...

- od napada bezobzirnih i nehumanih ljudi, od životnih nedaća brani se uspavankom, pjesmom

- brani i svoja uvjerenja, svoje poglede na svijet, svoje pjesništvo

- motiv napada iskazan je u stihovima:

..., *Vjetrokazi gledaju gvozdene daleke vojske gdje bruse strelice...*”

..., *Mostovi su dignuti i neodoljiva brzica
brani prilazi.*”...

- motiv otpora:

..., *A u svitanje nestaje mjesec i javlja se nepomućeno sunce.*”...

- pjesnik se ne predaje – ostaje dosljedan u svojim stavovima

- pjesnik kaže da se ne predaju ni mrtvi (čeka ih život vječni), ni munje, ni ljudi sa draguljima očiju (s idealima)

- samo se prave utvrde predaju, ali ne i njegova jer je satkana od idealna (savršenstvo kojemu čovjek teži) :

..., *Utvrde se predaju, ali ne ove od sna.*”...

- pjesnik je taj koji će sam odlučiti kada će se i kome predati

- ponavljanjem 1. stiha i na kraju pjesme želi naglasiti da čovjek treba biti svoj, da treba ostati uspravan i ne smije se predavati

JURE KAŠTELAN „JADIKOVKA KAMENA”

Vratite me u gromade, u klisure, u spletove gorja.

U zakone vječnosti moje djevičanstvo.

Bacite u mora, oceane, gromovima predajete me.

Vladari zemlje, mir i san mi dajte.

Neka vojske vaše ne zvone kopitima.

Neka suze ne teku.

Izvadite me iz pločnika i ulica, iz pragova tamnica i katedrala.

*Neka me munje i bure biju. Izvijezde
da me krune.*

*I ti ruko koja dižeš dlijeto,
ne daj mi život čovjeka.*

*Ne daj mi srce i razum i oči
koje gledaju.*

U mramoru mora, u sne i magle vratite me.

Vladari zemlje, mir i san mi dajte.

*I ti ruko koja dižeš dlijeto, ne budi me.
Ne daj mi oči koje gledaju zločin.*

- jadikovka čovjeka

- lirska misaona pjesma

- kamen se obraća ljudima (personifikacija)

- tema: čovjekov bijeg iz nehumana svijeta

- želi se vratiti u svoje prvotno stanje (u gromade, u klisure, u spletove gorja)

- moli „*vladare zemlje*” da ga izvade “*iz pločnika i ulica, iz pragova tamnica i katedrala*” i da ga vrate u prirodu, odakle je izvađen

- bunt kamena protiv rata i svih tragedija i nesreća koje se događaju u ljudskom društvu: ...

, Neka vojske vaše ne zvone kopitima

Neka suze ne teku.”...

- kamen ne želi biti svjedokom takvih događanja:

.. “*I ti ruko koja dižeš dlijeto, ne budi me.*

Ne daj mi oči koje gledaju zločin.”

JOSIP PUPAČIĆ "MORE"

- Josip Pupačić – pjesnik, urednik časopisa (1928, . Slimen kraj Omiša - 1971., Krk)
- potječe iz mnogobrojne seoske obitelji
- OŠ završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Splitu, a Filozofski fakultet u Zagrebu
- obitelj je ishodište njegove poezije
- ranije zbirke - prevladavaju pjesme pune divljenja prema prirodi
- kasnije zbirke - pjesme su pune sumnje, nemira i slutnje smrti
- pjesme mu nalikuju na Šimićeve (slobodan , izlomljen stih; nema interpunkcije...)
- zbirke: Kiše pjevaju jablanima (1955.), Mladići (1955.), Cvijet izvan sebe (1958.), Moj križ svejedno gori (1971.)

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav prema moru i prema ženi
- pjesnik je usko vezan za svoj zavičaj, more
- zanesen je njime, more u njemu izaziva sreću, zadovoljstvo, veselje
- more doživljava: 1.) vidnim osjetilima

"I gledam more gdje se meni penje..."

- 2.) slušnim osjetilima

"I slušam more..."

- u pjesmi imamo ideju o dvama morima:
- a) jedno je zbiljsko more koje se pjeni, šumi, udara o obalu
- b) drugo more "more zlato" je metafora, a označava voljenu djevojku

- motiv sjedinjenja s prirodom – pjesnik i njegova djevojka zaneseni su ljepotom mora :

„.... i more i ja i ja s morem zlatom

sjedimo skupa na žalu vrh brijege

i smijemo se smijemo se moru.”

- Pupačić odustaje od interpunkcije (točka, zarez, upitnik, usklučnik...) kako bi čitatelj imao više načina njezine interpretacije (izostavljanje zareza otežava razumijevanje pjesme)

- stilska sredstva: personifikacija (oživljavanje neživog) : more – sluša, smije se, šuti, penje polisindeton (nizanje veznika bez gramatičke potrebe):

"I gledam more..."

"i slušam more..."

"i ono sluša..."

anafora (ponavljanje riječi na početku stihova):

“...i gledam more gledam more zlato

i gledam more gdje se meni penje

i d o b r o j u t r o kažem m o r e z l a t o

i d o b r o j u t r o more more kaže...”

metafora (skraćena poredba): more zlato – voljena žena

Josip Pupačić „Moj križ svejedno gori”

- lirska misaon pjesma
- križ – simbol ljudske patnje
- tema: pjesnikova patnja zbog nerealiziranih idealja
- motivi: „raskršće” – nudi mogućnost izbora - kojim putem krenuti u životu
„zvjezdje” – predstavlja čovjekov ideal
- izbor se sastoji: 1.) od prihvatanja društvene stvarnosti
2.) od suprotstavljanja društ. stvarnosti jer ne odgovara našim idealima o pravednom društvu
- prisjećanje na prošlost – ispunjena ratovima, sukobima: ... „Sjene velikih vojski nadiru iz davnina”...
- pjesnikov odabir: suprotstavljanje društ. Stvarnosti:
„Oprostimo se...”

„Udaljiše se; bez pozdrava, bez riječi, bez Boga...”

- društvo ne prihvata takve pojedince i zbog toga podliježe društva sankcijama

... „*Nosim ga – moj križ, a tvoje ime*

Nosim ga

Slomljen ma svečan

Puta ne vidim nigdje...”

- pjesnik je svjestan da ne može promijeniti svijet, da je njegova borba za bolje i pravednije društvo uzaludna

- pjesnikova besperspektivnost:

... „*A ja koracam*

i grcam, i grcam i gledam prema beskraju...”

- osuđen je na patnju bez obzira koji put izabralo:

„*Moj križ svejedno gori*”

- stih: izlomljen

- nema interpunkcije

Josip Pupačić „Tri moja brata”

- 3 Pupačićeva brata stradala su od vatre i vode – u pjesmi izražava bol za njima trima

- lirska ljubavna pjesma

- tema: sjećanje na braću; na dane djetinjstva

- poistovjećivanje s braćom : „*Kad sam bio tri moja brata i ja kad sam bio četvorica nas...*”

- odstupanje o gram. norme: perfekt mora biti u množini

- time naglašava svoju poistovjećenost s braćom

- dok su mu braća bila živa osjećao se sretno, zaštićeno, snažno:

„*Imao sam glas kao vjetar*

ruke kao hridine...”

- panteističko doživljavanje svijeta (prirodu doživljava kao božanstvo, ona mi u daje snagu)

„*Jezera su me slikala*

Dizali su me jablani...”

- bio je ponosan na svoju braću: „*Imao sam uspravan hod...*”

- posljednjim stihom naglašava da je, iako su činili zajedništvo, svaki od njih imao svoju individualnost: „*Moj brat, moj brat, i moj brat...*”

- gl. vrijeme: perfekt

- ritam: usporen (to je postignuto **opkoračenjem** – dio prethodnog stiha prenosi se u sljedeći stih i **prebacivanjem** – u sljedeći stih prenosi se samo jedna riječ)

- poredbе: *glas kao vjetar*

ruke kao hridine

srce kao viganj

VESNA PARUN „TI KOJA IMAŠ NEVINIJE RUKE”

- Vesna Parun – pjesnikinja, dramska autorica, dječja pjesnikinja, prevoditeljica
- pjesnikinja mladosti i ljubavi
- njezina poezija sadrži dva temeljna motiva: motiv žene i motiv majčinstva
- rođena 1922.g. u Zlarinu pokraj Šibenika
- gimnaziju je pohađala u Šibeniku i Splitu, a romanistiku i filozofiju zagreb. Filoz. fakultetu
- studij prekida zbog rata, a kasnije se posve posvećuje književnom radu
- svojom prvom zbirkom „Zore i vihori“ (1947.) otvara put krugovaškom pjesništvu
- tema ika njezine poezije:
 1. ljubav (ljubavna žudnja, ljubavna patnja, gubitak ljubavi, rastajanje)
 2. priroda (stopljenost čovjeka s prirodom, zavičajni krajolik)
 3. egzistencijalna pitanja (smisao čovjekova života, njegova sudbina)
- osnovno obilježje njezina stila: bogat metaforički i alegorijski izraz
- zbirke pjesama: „Zore i vihori“, „Crna maslina“ (1955.), „Konjanik“ (1961.), „Ukleti dažd“

- lirska ljubavna pjesma
- pjesmu možemo podijeliti na 2 dijela:
 1. dio – obraćenje pjesnikinje drugoj ženi
 2. dio – intimna isповijest pjesnikinje
- tema: bol zbog ljubavnog rastanka
- pjesma započinje obraćanjem drugoj djevojci :

„Ti koja imas ruke nevinije od mojih...“
- pjesnikinja uviđa njezine kvalitete i prepušta voljeno biće drugoj ženi u nadi da će ga ona bolje razumjeti i usrećiti:

*„Ti koja umiješ s njegova čela čitati
bolje od mene njegovu samoću...“*
- postavlja joj uvjete kako bi ta ljubav opstala:

*„Ako tvoj zagrljaj hrabri srce
i twoja bedra zaustavljaju bol...
... onda ostani pokraj njega.“*
- upozorava ju i savjetuje: *„da bude blaga njegovu snu, da šeće njegovim žalom,
da tumara njegovom šumom.“*
- opis krajolika ima simbolično značenje: šuma, obala, cvijeće – simboliziraju njezine sretne trenutke s voljenom osobom
- bol zbog neostvarena majčinstva:

„Ja neću nikada voditi za ruku njegovu djecu...“

 - njezina jedina želja je da joj ponekad kaže nešto o njemu da ne mora pitati strance
 - pjesma govori o nesebičnoj ljubavi, o žrtvovanju vlastite ljubavi radi sreće voljene osobe
 - u pjesmi je prisutan altruizam (nesebičnost)
 - stih: slobodan
 - stilska sredstva:
 - a) poredbe – ... mudra kao bezbrižnost...
... koja otklanjaš spore sjenke kolebanje s njegova lica kao što proljetni vjetar....
 - b) metafore – *nevinije ruke* – bolje, nježnije
.. ime - počinak njegovim mislima ... (nova ljubav donosi mu smirenost)
... noć tvojega glasa - voćnjak još nedodirnut olujama... (nježan, smiren, topao)
 - c) epiteti - *nježnije ruke, nedužnim posteljama, ožalošćene pliskavice,*
oštiri mrazovi...

SUVREMENA KNJIŽEVNOST (1970. – 1990.)

Ivan Slammig (1930. – 2001.)“ Barbara“

- pjesnik, pri povjedač, eseist, pripadnik krugovaša
- lirska pjesma vedrog raspoloženja
- tema: priča barba Nike o mornarskom životu i brodu zvanom Barbara
- u pjesmi uočavamo:
 - 1.) duhovite usporedbe broda i žene:
 - bijela boka,
 - čvrsta široka
 - stasita sprijeda i straga
 - svojeglava, dobra
 - 2.) opise nestvarnih prostora i neobičnih iskustava

“Kakvo sve more vidjeh daleko!
Bilo je jedno bijelo ko mljeko,

morske smo krave muzli jutrom... ”

3.) anakreontska raspoloženja – uživanje u životu

*“Ima l još ljudi poput nas
ima l još mora, ima l zemalja
ima l još vina, koje valja?”*

- stilska sredstva:

*metafore: brod – žena;

munja – oluja, nevrijeme
more je gusti stari plavac – vino

* poredbe: lijepa ko slika

ko mlada krčmarica
more žuto ko limun, bijelo ko mljeko
spora ko kornjača, brza ko kobra

*anafore: Barbara bješe... Ima l još...

Barbara bješe... Ima l još...

*epiteti: bijela, čvrsta, draga, mlada, žuto, svojeglava, dobra...

- ritam pjesme postiže se izborom stihova (11-erci, 10-erci, 9-erci, 8-erci), vrstom rime (aa bb cc dd aa bb...) i različitim strofama (oktava, septima, sekstina, katrena...)

Slavko Mihalić (1928. – 2007.) „Majstore, ugasi svijeću”

Majstore, ugasi svijeću, došla su ozbiljna vremena.

Radije noću broji zvijezde, uzdiši za mladošću

Tvoje neposlušne riječi mogle bi pregristi uzice

Sadi u vrtu luk, cijepaj drva, pospremaj tavan.

Bolje da nitko ne vidi tvoje oči pune čuđenja.

Takav je tvoj zanat: ništa ne smiješ prešutjeti.

Ne uzmogneš li izdržati i jedne noći uzmeš pero,

majstore, budi razuman, ne bavi se proročanstvima.

Pokušaj zapisati imena zvijezda.

Ozbiljna su vremena, nikome se ništa ne oprashta.

Samo klauni znaju kao se možeš izvući:

plaču kad im se smije i smiju se kad im plač

razara lice.

- lirska misaona pjesma

- majstor – pjesnik; svijeća – unutarnje svjetlo u svakom pojedincu (stvaralački poriv)

- tema: položaj pjesnika u društvu koje guši slobodu izražavanja (politika diktira način življenja i stvaranja)

- Mihalićevo obraćanje pjesnicima: savjetuje im da se u ozbiljnim vremenima bave

svakodnevnim i banalnim stvarima: ♦ broje zvijezde

- ♦ uzdišu za mladošću
- ♦ sade luk
- ♦ cijepaju drva
- ♦ pospremaju tavan
- ♦ da zanemare vlastitu znatiželju

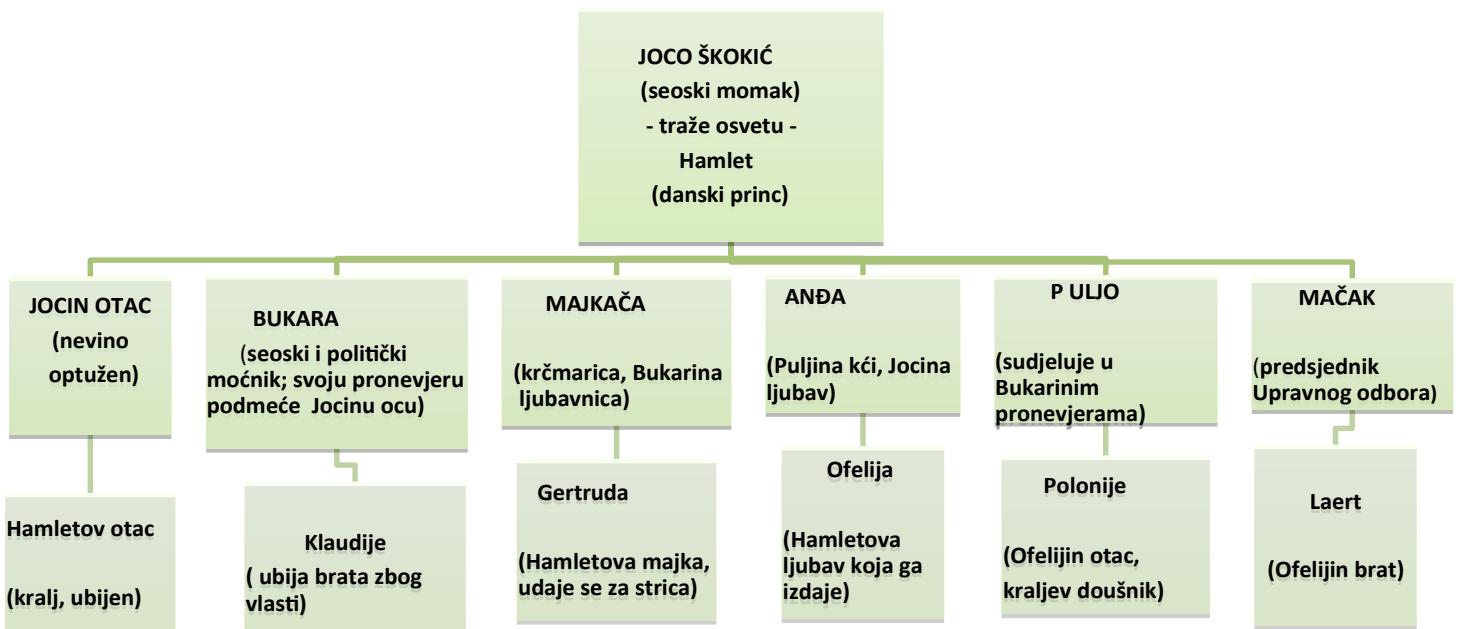
- u takvim se vremenima mogu spasiti samo oni koji (poput klauna) ne pokazuju svoje pravo lice i koji javno ne izražavaju svoje misli i osjećaje

- slobodan stih

- odsustvo stilskih sredstava naglašava ispraznost svakodnevnog življenja

Ivo Brešan „Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja“

- tragikomedija u 5 slika
- obilježja: 1. *intertextualnost* - utjecaj jednog književnog djela na drugo
 - 2. *parafraza Hamleta* - prilagođavanje Hamleta potrebama primitivne sredine
 - 3. *govorna karakterizacija likova* - jezik Dalm. zagore, pošalice, vulgarizmi
- vrijeme radnje: poslijeratno razdoblje (1947.)
- mjesto radnje: selo Mrduša Donja (Dalmatinska zagora)
- tema: tragičnost čovjeka u totalitarnom društvu - zasniva na samovolji vlasti
(učitelj Škunca - tragičnost intelektualca koji se mora pokoriti vlasti)
- likovi Shakespeareovog „Hamleta“ i Brešanovove tragikomedije međusobno su povezani

- cijela radnja odvija se oko uvježbavanja glasovitog Shekspireovog djela (predstavnici vlasti smatraju da se narod treba „kulturno uzdizati“)

- sličnosti između „Hamleta“ i „Predstave Hamleta...“:
 - 1.) sličnosti između Bukare i Klaudija (obojica počinila zločin: Bukara ukrao novac i time indirektno utjecao na smrt nedužnog Škokića (Klaudije – ubio brata))
 - 2.) sličnosti između Škoke i Hamleta (Škoko želi doznati tko je njegovom oцу namjestio krađu, a Hamlet želi doznati tko mu je ubio oca)
- obje drame su i danas aktualne jer govore o nasilju, stradanju nevinih, nefunkcionaliranju pravnog sustava i o pitanju prave i iskrene ljubavi
- Brešan je u drami prikazao kako primitivan duh može uništiti jedno vrhunsko djelo

